

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Факультет історії та філософії

Кафедра археології, етнології та всесвітньої історії

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

«Свято зустрічі весни у традиційних культурах народів світу»

«Fests of spring arrival in traditional cultures of peoples of the world»

Виконала: здобувачка заочної форми навчання
спеціальності 032 Історія та археологія
Освітня програма Історія та археологія
Зодієва Руслана Ахматівна

Керівник д.і.н., проф. Сминтина О. В. _____

Рецензент к.і.н. Грицюта О. О.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ ____ від _____ 2023 р.

Захищено на засіданні ЕК № 1

протокол № ____ від _____ 2023 р.

Оцінка _____/_____/_____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувачка кафедри

Голова ЕК

(підпис) Сминтина Олена
(прізвище, ім'я)

(підпис) Сминтина Олена
(прізвище, ім'я)

Одеса 2023

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. СВЯТО ЯК ФОРМА КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ	
1.1. Свято як культурний феномен.....	8
1.2. Види народних свят та їх функції.....	12
1.3. Свята на ранніх етапах історії людського суспільства.....	17
Розділ 2. ЗУСТРІЧ ВЕСНИ СЛОВ'ЯНАМИ	
2.1. Історія виникнення свята Масляної.....	20
2.2. Традиції свята Масляної на території сучасної Росії.....	23
2.3. Масляна в Україні (Колодій).....	28
2.4. Традиції святкування в Болгарії, Польщі, Словаччині та Чехії.....	35
Розділ 3. СВЯТКУВАННЯ ПРИХОДУ ВЕСНИ ІНШИМИ НАРОДАМИ ЄВРАЗІЙСЬКОГО КОНТИНЕНТУ	
3.1. Традиції та обряди західноєвропейських народів.....	40
3.2. Традиції та обряди далекосхідних народів.....	53
Висновки.....	59
Список джерел та літератури	65

ВСТУП

Свято збирає під відкритим небом величезну кількість людей, кличе їх на площі і вулиці міст, об'єднує в багатолікі групи, змушує співати, танцювати, влаштовувати ігри. У святкуванні, в народному театралізованому дійстві, люди повніше відчують себе як єдине ціле, як націю, як народ. Вийшовши з кола відчуженості, обмежених інтересів, люди відчують себе творцями історії. Довга історія існування свята доводить його життєстійкість і вимагає подальшого багатогранного осмислення і дослідження. Культура свята виховує кожну особу і весь колектив, учить людей вмінню виражати почуття солідарності. Свято піднімає настрій, концентрує творчу енергію, виражає колективні емоції. Акумуляуючи їх, свято розкриває щирі, ідеальні прагнення людей. Тут кожна людина – виконавець і глядач, творець і учасник зі своїми формами колективної поведінки, обумовленої традиціями, звичаями, ритуалами, церемоніями і обрядами.

Як зустрічають різні народи весну, що це за свято, коли наприкінці зими повсюди розгортаються масові гуляння? Цей період призначений порушити затишшя, яке настає після Нового року і Різдва. Сірість і похмурість зими починає набридати і пригнічувати. Саме в цей час настає період закликання і святкування приходу весни, яке має глибоке коріння. Звідки вони прийшли? У кожного народу це свято має свою назву, свої традиції і обряди.

Незважаючи на те, що в різних культурах початок весни святкується по-своєму і в різні дати, є те, що їх усіх об'єднує – жага свята і бажання ділитися радістю з рідними і близькими. І серед такого розмаїття ви, напевно, знайдете святкування, які припадуть вам до смаку: з'єднання з природою, вечірка з танцями і їжею, наповнена кольором і радістю, або ж святкування, наповнені містицизмом і позитивними вібраціями.

Прихід весни був, мабуть, найбільшим святом для наших предків. Вони раділи кожному її прояву: теплу, пробудженню природи, прильоту птахів, цвітінню луків і садів. Оновлення землі, початок нового циклу святкують у

багатьох країнах Європи та Азії. У цей час люди співають пісні, влаштовують костюмовані карнавали та ходи, смачно їдять, жартують і гуляють. Все це відбувається напередодні Великого посту в християнських країнах та просто з приходом весни на сході.

Масляна, як свято зустрічі весни є розповсюдженим у слов'янських народів. Історики вважають, що, ще будучи язичниками, слов'яни святкували його протягом тижня. Інші вчені схиляються до того, що Масляна могла з'явитися на честь стародавнього бога Велеса, який уважався покровителем скотарства. Йому і віддавали борг слов'яни, приносячи жертви у багатті. Багато обрядів і природних явищ цього періоду розказували про відродження землі, яку предки просили, щоб була родючою. Сама природа поїла землю талим снігом, будила сплячі поля, а люди допомагали їй у цьому своїми діями в масляний період. Вони випікали млинці, як символ тепла, сонця, перемоги весни над зимою, символом якої було спалювання опудала Зими.

На зміну язичництва прийшло християнство. Православ'я приурочило до святкування Масляної, як це було і з багатьма іншими святами, останній тиждень перед Великим постом. Назвали цей час Сирною седмицею. Тому свято називається то Сирна, то Масляна. І хоча у православних людей своя хронологія подій у цей тиждень, але вона так само важлива, як підготовка до найдовшого і відповідального посту в році.

В Україні відома назва свята зустрічі весни як Колодій, що походить від назви ляльки-колодки, яку ховали як символ зими, вбрану в різнокольорові стрічки. Також в інших країнах Європи свято зустрічі весни називають Масопуст, Сирні заговезни, Фашанг, Марді Гра, Апокрієс, Лас Фальяс та інші, а у східних країнах Сецубун і Чуньцзе. Назви різні, але мета одна: прикликати тепло, зустріти весну та вшанувати її, попрощатися із зимою, налаштуватися на плідну працю і гарний урожай.

Актуальність теми: Тема традицій свята зустрічі весни є досить цікавою для дослідження. Розкриття цієї теми є необхідною саме в наш час. Це пояснюється тим, що в силу об'єктивних і суб'єктивних причин велика частина

духовної спадщини та предметів святкової культури виявилася втрачена. Створюється критична ситуація, при якій ми можемо через деякий час позбавити сучасне і наступне покоління найцінніших пластів культури і тим самим остаточно зруйнувати духовний зв'язок сучасників з культурними традиціями і творчим досвідом минулих поколінь.

Саме тому настільки актуальний сьогодні виховний потенціал культурних традицій та фольклору. Вони дозволяють позбавити святково-обрядову дію пасивного видовища, перетворити театралізовані форми в соціально-культурну самодіяльність людей, органічно пов'язану з їхньою працею, побутом, усією життєдіяльністю. Сьогодні у зв'язку з ускладненням у сучасному суспільстві нових взаємин праці і дозвілля, з підвищенням значущості проблем комунікації в сучасному світі ці аспекти вимагають свого поглибленого дослідження. Дуже важливо, щоб молоде покоління знало історію своїх предків.

Результати даного дослідження сприятимуть подальшому ґрунтовному вивченню тем з етнології, історії первісного суспільства та культурології.

Мета даної дипломної роботи – визначити функції свята як історико-культурного явища та окремих його форм як елементу історії людства та з'ясувати специфіку втілення цих функцій у різних народів світу.

Завдання:

- виявити та охарактеризувати сутність свята як явища в історії людства;
- виявити, які обряди, ритуали, традицій та звичаї були притаманні святу весни;
- встановити, як це свято весни відзначається у різних народів;
- визначити місце та роль цього свята в житті народів.

Методи дослідження: специфіка поставлених завдань визначила теоретичний характер дослідження. В роботі застосовані загальнонаукові та спеціальні історичні методи дослідження. Серед загальнонаукових методів був застосований аналіз, синтез, що дозволили здійснити узагальнення та систематизацію фактичних даних. Серед спеціально історичних методів дослідження були використані порівняльно-історичний та типологічний методи,

які дозволили розкрити специфіку прояву свята весни у різних народів світу, а також структурно-функціональний метод вивчення змісту свята весни та семантики його окремих структурних компонентів.

Об'єкт дослідження: свята весни.

Предмет дослідження: свято, обряди, традиції, причини для святкування та соціальна роль свята в різних народів.

Хронологічні рамки дослідження: від ранніх етапів розвитку людства – до сьогодні, що зумовлено специфікою предмету дослідження.

Територіальні рамки дослідження охоплюють переважно територію Центральної та Східної Європи. Матеріали з цього регіону доповнені відомостями про святкування свята весни на Далекому Сході та у Західній Європі.

Джерельну базу даної роботи складають відомості широкого кола історичних наук, зокрема, результати етнографічного спостереження за практиками втілення свята весни у різних народів світу та спостереження за розвитком традицій святкування в Україні та Центральній Європі. Крім того, у даному дослідженні застосовуються також археологічні дані, відомості письмових джерел та фольклорні матеріали.

Історіографічна база. Для написання даної дипломної роботи я опрацювала наступну літературу:

- Монографію Олекси Воропая (українського біолога, етнографа і письменника), який написав «Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис» [5]. Робота дозволяє ознайомитися з національним українським вбранням, духовним світом українського народу, неписаними законами життя, а також народно-календарними звичаями, віруваннями та уподобаннями українців.

- Монографію Коновича А. «Театралізовані свята та обряди» [18]. Автор розкриває проблеми становлення та розвитку свят та обрядів. У роботі приділено увагу розумінню сучасної святково-обрядової культури. Сам автор, який мав досвід в самостійній діяльності як сценариста і режисера великих

театралізованих свят та обрядів, на основі цього показує особливості свят, а також виховні можливості їх організації та проведення.

- Монографію Капици Ф. С. «Славянские традиционные верования, праздники и ритуалы» [11], у якій широко висвітлено уявлення слов'ян язичницьких часів раннього християнського періоду про світ і його будову, а також образи і символи слов'янської міфології, персонажі слов'янських казок, народні звичаї, обряди, свята і християнські ритуали.

- Монографію Маркарьян С. Б., Молодяковой Э. В. «Праздники в Японии: обычаи, обряды, социальные функции» [24]. Автори базуючись на літературі японських культурологів та істориків, детально описують найбільш популярні і масові традиційні свята японського народу. У книзі розглядається походження, поняття і зміст святкового дійства, розвиток його за кількома найважливішим лініях – землеробська обрядовість, обожнювання природи, культ предків, свята і держава.

- Монографію Мазаєва А. «Свято як соціально-мистецьке явище: Досвід історико-теоретичного дослідження» [23]. Автор аналізує соціальну сутність свята, його місце та роль у розвитку культури та мистецтва. В роботі автора великий фактичний матеріал досвід теорії та практики радянського масового свята.

Ці опорні фундаментальні роботи доповнюють відомості з актуальних наукових статей та інтернет-видань, опис котрих наведені у «Списку джерел та літератури».

Структура роботи: дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку літератури. Обсяг роботи складає 68 сторінок, список літератури містить 48 позицій.

У першому розділі розглядається свято, як феномен народної культури, його зародження та види і функції. Другий розділ містить інформацію про історію виникнення свята Масляної, його традицій на території проживання слов'янських народів. У третьому розділі представлено традиції та обряди зустрічі весни західноєвропейськими та далекосхідними народами.

Розділ 1

СВЯТО ЯК ФОРМА КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ

1.1. Свято як культурний феномен. Свято – це різнобічне соціальне явище. Воно відображає як життя окремої людини, так і життя суспільства в цілому, також формує духовність людини і перетворюється на соціально-культурну цінність суспільства. Можна сказати, що свято – це синтез багатьох складових духовного життя кожного народу.

Важливі соціальні функції, що виконує свято, – це компенсаторна, естетична та моральна. Також воно завжди має оптимістичний, життєстверджувальний характер; його зміст виражений духовно-піднесеним налаштуванням. Особливе значення у святі належить його естетичній складовій: емоційній насиченості змісту, виразності, експресивності, видовищності, елементам карнавальності, театралізації. Тут втілені комічні, гумористичні і сатиричні аспекти культури.

Історія свят свідчить про те, що вони в значній мірі мали класовий характер. Завжди об'єднували людей, допомагали їм переборювати почуття самотності, ізолюваності, відчуження. У духовному житті будь-якого народу свята з їх розмаїттям звичаїв, обрядів, церемоній і ритуалів посідали значне місце. Свята поєднували в собі все, що було накопичено в культурі народу, відображаючи історичне життя певної суспільно-економічної формації і в значній мірі формуючи духовний світ нації.

Важливу роль у будь-якому святі відіграють соціально-психологічні чинники, релігійні звичаї й обряди, норми стосунків між людьми, фольклор. На свята люди беруть участь у різних обрядах, ходах та змаганнях, коли є можливість позбутися клопотів повсякденного життя, зайнятися своєю колективною психологічною розрядкою.

Свято поєднує людей, відновлює певні суспільні зв'язки, тобто виконує комунікативно-інтегративну функцію. Без свята, певно, людина відчула б себе відчуженою, самотньою, ізолюваною від суспільства. Воно є колективним

явищем, що об'єднує великі маси людей різного віку, професій і соціальних прошарків суспільства. Через те, що у святі відображається ціннісна орієнтація, яка несе політико-ідеологічне навантаження людини у світі, в якому вона живе, воно є дуже важливим для соціалізації суспільства.

Невід'ємними від свята є звичаї та обряди, що виконують значну пізнавально-творчу функцію. Вони є поштовхом до розвитку художньої творчості, оскільки залучають людей до активної участі в оформленні та виготовленні спеціального начиння і костюмів, створення музики, складання пісень, постановки танців, щоб зробити свято масштабним і яскравим.

Свято виконує одну дуже важливу функцію: стимулює розвиток виробництва, обов'язкове оновлення житла й одягу, передсвяткове прибирання, позбавлення від старих речей і купівлю нових, заготовку спеціальних продуктів, а також придбання подарунків [24, С. 7]. Отже, глибоко вкорінені у житті народу звичаї, що супроводжують свята, спалах споживання є міцним імпульсом для розширення виробництва багатьох видів продукції. Щоб підготувати святкові декорації, атрибути, прикраси, художньо оформити місце проведення урочистостей і т. п. потрібно залучити багато людей на виробництві.

Не дивлячись на те, що вже найперші етнографічні описи надають святу великого значення, воно залишається однією зі спірних, недостатньо вивчених проблем в етнології. Не зовсім ще зрозумілими є питання, пов'язані з місцем і функцією свята в житті суспільства, особливо коли мова йде про ранні етапи історії людства. До того ж проблема свята багатогранна і вимагає комплексного розгляду всіх боків життя первісного колективу.

Свято є центральним елементом всіх релігій, міфології, магії та містики. У міфах і ритуалах всіх народів воно посідає центральне місце. У кожній релігії існують свята, що є основними подіями священної історії, а релігійні ритуали – це, так би мовити, часткове відкриття завіси вищої реальності.

З міфологічної точки зору свято необхідне і має космогонічне значення. За віруванням, будучи одного разу створений світ існує в циклічному часі і періодично приходиться в занепад, отже, потребує відновлення. Бо протягом року

світ зіпсувався, і потребує повторного творіння, нового втручання вищих сил, ще одного втілення божества. Кінець старого і початок нового циклу, тобто нового життя, знаменує свято – святі дні, коли відкриваються небеса. Своєрідні ритуали відбуваються в екстремальних умовах, коли загроза руйнування життя і світу максимальна. Потрібно відновити буття відповідно до ідеальних зразків, повернути до початкового порядку, до сакральної норми. Як пише в своїй книзі російський філолог, лінгвіст Володимир Миколайович Топоров: «Врятувати може тільки диво, рівне чуду першого творіння, коли хаос був переможений» [40, С. 329]. Для цього потрібно повернутися до первісного моменту творення світу і повторити все точно так, як було тоді. Власне, створення світу і було першою подією, першим святом. Отже, свято необхідно для нового влаштування світу, збереження буття, підтримки його порядку і ритму.

Але ця перша подія світу не могла відбутися без людини. Усі повинні були брати участь у такій грандіозній події, закликати богів і прашурів, нагадувати їм, що саме потрібно зробити. Тому доводилося в ритуалі відтворювати все те, що відбувалося тоді, під час першого творіння: інсценувати події тих часів. До цього були причетні всі, тим самим, вони висловлювали згоду на співучасть у творінні світу і розділяли подвиг бога або героя-першопредка.

«Свято – тимчасовий відрізок, що має особливий зв'язок зі сферою сакрального, що передбачає максимальну причетність до цієї сфери всіх, хто бере участь у святі», – говорить філолог і лінгвіст Топоров В. М. [40, С. 330]. Свято організоване як молитва, волення до богів, викликання творчих сил буття, як твердження і втілення священних норм, вищих смислів, абсолютних цінностей, божественного закону. У святі ототожнюється те, що святкується, і той, хто святкує, починає не відрізнятися від бога або хоча б від першопредка.

«Вхід» у свято, до якого готуються спеціальним чином ретельно організовується, тому що дата свята відома заздалегідь, і у людей є на це час. Отже, обов'язково жерці суворо стежать за дотриманням усіх обрядів і церемоній. Свято – це тільки форма, місце для втілення сакрального, це порожня посудина, яка повинна наповнитися у свій час, у відповідний момент, по волі

божества, і люди наповнюють його відповідним змістом: обрядами, ритуалами. Ритуал тісно пов'язаний з життям і смертю, початком світу і кінцем, досконалістю і безсмертям, героєм і жертвою, злочином і покаранням. З цього випливає тотальність ритуалу, його необхідність і неминучість. У ритуалі проявляються і втілюються надлюдські сутності, моделюються стосунки богів і людей. Проведення ритуалу – це завдання винятково людини, її борг перед Всесвітом. Вона повинна виконати вимогу Небес, і в цьому її призначення. Найкраще, що може зробити людина – це повторювати ритуал раз у раз. Ті ж самі пісні і танці, ті ж слова і жести повторюються в тій же послідовності, відхил від канону загрожує нещастям, тому таке значення має точне відтворення канонічних священних текстів, котрі не можна змінювати, тому вони століттями зберігаються в первісному стані.

Завдання святкового ритуалу – зробити явним неявне, тобто ще раз відтворити в образній формі сакральну подію, яка має сувору форму, чітку структуру, сюжет, тривалість, початок і кінець. На церемонії у кожного є своя роль, визначене місце; все підпорядковано одній меті – вивчити, довести майже до автоматизму. Після свята залишається велике почуття виконаного обов'язку.

Свято – єднальна ланка між духовною і матеріальною культурою суспільства, атрибути якого стають з часом предметами повсякденного вжитку, а його видовища – вистави та заходи – часто переходять у повсякденне життя і художню традицію народу. Також свята сприяють значному пересуванню населення країною, що охоплюють мільйони людей. Такий рух стимулює розвиток торгівлі і транспорту.

Теоретики свята С. Б. Маркар'ян і Е. В. Молодякова зазначають, що свято – одна з найбільш сталих форм духовної культури, де, як правило, традиція переважає над інновацією, адже в ньому відображаються не лише міфологічна свідомість народу, давній культ і ритуал, але й характер суспільного укладу, сімейно-побутових стосунків, мораль, психологія [24, С. 8].

«Стійкість існування свята, його постійність пов'язані насамперед з тим, що, концентруючи від покоління до покоління культурну активність людей,

обростаючи обрядами, розвагами, декораціями, створюючи атмосферу радості і піднесення, перериваючи повсякденний ритм життя, свято відповідає багатьом колективним та індивідуальним вимогам настільки, що потреба в його проведенні виявляється більш стійкою, ніж початкова ідея, цінність або сукупність цінностей, які викликали його до життя» [9, С. 86].

Велика частина традиційних свят, що характеризуються багатою обрядовістю, яскравістю і пишністю, приваблює тим, котрі зберігають і доносять до нинішнього покоління значну кількість моментів минулого країни. Також ці свята свідомо підтримуються і культивуються панівними колами країни протягом багатьох століть, бо вони допомагають подавати історію кожному новому поколінню в потрібному аспекті.

1.2. Види народних свят та їх функції. Глибока внутрішня суперечливість свята знаходить своє віддзеркалення в тому, що воно виконує в соціокультурній системі дві важливі, що суперечать одна одній, і в той же час, дуже тісно пов'язані функції: ритуально-партисипативну (в якій проявляється соціально-інтеграційний потенціал свята) і ритуально-сміхову (в якій знаходить своє відображення ігровий, гротескно-сміховий початок святкової культури). Різновиди свят в різні епохи, в тих чи інших культурах, характеризуються різноманітним співвідношенням виділених функцій: переважання тієї чи іншої визначає історичне «обличчя» свята.

Загалом свята класифікують за певними ознаками. В основу цих класифікацій покладено функціональний критерій, а саме: співвідношення між ритуально-партисипативною і ритуально-сміховою функціями. Переважання тієї чи іншої визначає приналежність до партисипативного або ритуально-сміхового типу. Класичний приклад свят першого типу – свята релігійні [9, С. 87]. За своїм характером партисипативний тип, як правило, в більшій мірі інституціолізований, в той час, як у ритуально-сміховому різновиді значно яскравіше проявляється та межа святкової культури, яка пов'язана з «перевертанням» усталеного порядку, тимчасовим порушенням усталених норм, свободою від панівних цінностей.

Слід особливо підкреслити, що мова йде саме про переважання однієї з функцій свят, яка цілком зводиться або до ритуально-партисипативного, або до ритуально-сміхового початку, майже не зустрічається. Але зазвичай, навіть при домінуванні однієї, друга все-таки продовжує бути присутньою. При цьому ритуально-сміхова і ритуально-партисипативна функції можуть бути або зближені, або роз'єднані, або можуть суперечити одна одній в рамках того чи іншого різновиду культури свята.

Як особливий стан культурної системи, свято характеризується певним співвідношенням між особистістю і соціумом, індивідом і колективом: соціальний початок у святі переважає над індивідуальним. Більшість людської діяльності з успіхом здійснюється самотійно, а от святкування – ніколи. Як писав, висловлюючи загальну точку зору, дослідник даного феномена, К. Жигульський: «Свято і святкування ... завжди вимагають присутності, участі інших людей, є спільною дією, загальним переживанням» [9, С. 89].

Свято виконує ще й специфічну, соціально-естетичну функцію. Мазаєв А. І. у своїй книзі про свято як соціально-художнє явище написав: «У сфері свята зароджується естетична свідомість з його вмінням цінувати красу та культивувати уяву, а також низку інших здібностей, у тому числі здатність радіти та сміятися, які об'єктивують себе спочатку у синкретичних діях, де танець, музика, драматична гра, спортивні змагання і т. п., спаяні одне з одним і ще не претендують на самотійне значення – в якості видів мистецтва» [23, С. 11]. Та з часом, виокремившись з нерозчленованого синкретичного цілого, різні види мистецтва досі мають вплив на свято і у свою чергу, відбиваються у святковій стихії.

Свято характерне для всіх народів. Але в розвитку феномена свята простежуються певні стадії. Тому можна казати про ту чи іншу міру розвитку святкової культури на різних етапах соціальної еволюції. Наприклад, про появу певних, приурочених до точних дат, свят можна говорити лише після виникнення високих культур, бо вони містять у собі всі елементи розваг і веселощів, які виникли стихійно ще в надрах первісного суспільства... [22, С. 43].

Виокремлюють дві історичні макростадії розвитку свята як особливого культурного явища в залежності від того, який тип історичного часу відтворювало і моделювало воно. Така циклічна модель історичного часу є основою свята на першій стадії його еволюції. Святкову культуру на цьому етапі цілком визначає біокосмічна циклічність, коли всі свята, починаючи від первісності й аж до виникнення релігії старозавітних пророків Палестини, структурувалися по одній і тій же схемі, характерною для міфологічного типу свідомості і ставлення до світу. Зміст і суть свята склалися в залученні до сакрального часу міфу, часу першого творення, перших предметів і перший дій, коли богами або культурними героями творилися всесвіт і всі її складові. Це час – за межами звичайного часу людського життя, фактично поза реальним часом людської історії [29, С.64].

Абсолютно новий тип святкової свідомості почав формуватися в стародавній Палестині і остаточно склався з появою на історичній арені християнства. Ідея циклічного часу була перевершена, з'явилося уявлення про те, що час мав початок і буде мати кінець, тобто, іншими словами, виникла модель лінійного часу. У християнстві ця модель виявилася дуже тісно пов'язана з ідеєю Боговтілення [10, С. 23].

Хоча свято в цілому характеризується переважанням соціального початку над індивідуальним, з настанням «модерн-епохи» спостерігається нова універсальна тенденція: «роздвоєння, колись єдиної святкової культури», яке характеризується включенням у зміст цієї культури «особистого, індивідуалістичного початку, раніше їй не властивого, і в той же час втратою всенародної святковості, розпадом цілісної чуттєвості. У результаті цього цей тривалий процес нині має, по-перше, повне одержавлення свята, перетворення його в офіційно-парадну подію, і, по-друге, побутовості свята, чи інтимізація його, що означає відхід цієї форми культури в іншу крайність, у сферу домашнього або інтимно-групового побуту» [23, С. 14]. Як зауважив Ж. Дювіньо, один з найбільш відомих французьких авторів, які писали про феномен

свята, «технічні новинки 80-х рр. XX століття, особливо відео, багато в чому сприяли збільшенню значення інтимно-побутової сфери у святковій культурі».

Варто підкреслити, що процес «роздвоєння» свята зазнав повного розвитку лише на Заході. У жодному з інших цивілізаційних ареалів, ні про повне одержавлення, ні про повну інтимізацію у сфері святкової культури не йдеться, хоча обидві тенденції прослідковуються в тій чи іншій мірі.

З циклічною темою вмирання і оновлення природи пов'язані практично всі свята, тобто з явищами календарного циклу. А із цілісного сприйняття народження і смерті виникли так звані особисті свята – дні народження, ювілеї, дні заснування, тощо. З огляду на свою обрядово-ритуальну сутність свята носять колективний або масовий характер. Французький соціолог початку минулого століття, Еміль Дюркгейм, бачив в обрядах і святах «неприборканість духу», що допомагає зміцненню згуртованості соціальної групи або цілого народу; символічне відображення невидимих зв'язків між людиною і природою; інститут, за допомогою якого підтримуються, оновлюються і відтворюються соціальні відносини між членами суспільства [18, С. 35].

Приблизно в той же час, але в зовсім іншому контексті етнолог, культуролог Джеймс Фрезер, автор «Золотої гілки», писав, що обряди і свята є актами відтворення певної системи вірувань і міфологічних уявлень, які живлять релігію, магію і політику [44, С. 72]. Аналогічних висновків дійшли й інші антрополози, що вивчали культуру ескімосів (антрополог Франц Боас), народів Африки (етнограф Марсель Гріоль) і Меланезії (антрополог Борислав Малиновський).

Свята, що починають свій родовід від календарних обрядів, посідали значне місце в житті найбільших народів античності: Риму – Сатурналії, Давньої Греції – Діонісії. Із приходом християнства почали зароджуватись нові свята, які були пов'язані з подіями нової релігії.

Протягом багатьох століть старі і нові свята паралельно розвивалися: народні, балаганні, карнавальні, що «жили» на майданах, ярмарках, вулицях, і церковні, співіснуючи в складному протистоянні і взаємодії.

Християнська церква широко використовувала театралізацію у святах церковних, але боролася з язичницькими традиціями святкувань. Як приклад, це святкові хресні ходи. У храмах проводили так звану «Літургійну драму». У результаті церква обрала розумний інтеграційний шлях – при збереженні самого свята його язичницька форма замінювалася християнською. Яскравим прикладом цього є різдвяні урочистості, християнізовані два язичницьких свята: народження непереможного Сонця (25 грудня) і народження Діоніса (6 січня). Разом з тим поряд із заходами офіційними, у свято Різдва були органічно вплетені народні форми святкування: колядки, вертеп.

Як ми знаємо церква намагалася прибрати з народного життя язичницькі свята та пов'язані з ними обряди та ритуали. Найбільш драматичною в цьому сенсі була історія боротьби з Масницею, яка за язичницькою традицією символізує родючість, але разом з тим – зиму і смерть. Через це, свято, що починається з величання ляльки-Масляної, неодмінно закінчується її «похоронами», яке є початком нового весняного циклу і оновлення природи. Після жорстокої боротьби, котра тривала декілька століть, церква змушена була визнати закономірність і природність існування цього свята, з'єднаного з одним із головних переломних моментів природного циклу. Проте час канонізованого свята був скорочений до одного тижня. Так у православний канон Масниця увійшла як Сирний тиждень, який передує Великодньому посту.

З огляду на вищесказане, язичницькі звичаї, традиції і навіть атрибутика вбиралася християнською церквою. Яскравим прикладом такого синтезу є давнє народне свято «похорон зозулі», в якому обов'язковим елементом був обмін жовтими та червоними яйцями. Але цей аспект нині забутий, а фарбовані яйця стали неодмінним атрибутом свята Великодніх свят.

В епоху Ренесансу починає розвиватися маскарадна культура театралізованих свят, що вбирає переважно зовнішні карнавальні декоративні форми і символіку. Ці свята мали розважальний характер. Але тут формувалася і традиція державних свят, які поступово включалися світською владою в арсенал ідеологічного впливу на маси.

1.3. Свята на ранніх етапах історії людського суспільства. Серед філософської літератури з не до кінця зрозумілих причин дуже мало досліджень, присвячених святу [1, С. 23]. Свята посідають в житті людини одне з центральних місць, вони є у всіх народів без винятку, на всіх етапах розвитку. Це універсальний феномен культури і людського буття, відмінна риса людини.

Свято – це реальність, а не абстрактна ідея, воно доступне всім. Існування його, незалежно від усіх своїх інтерпретацій, є невід’ємною частиною людства. Але необхідна обов’язкова рівновага між організацією і стихією свята, його безглуздістю і користю, здоровим глуздом і абсурдністю. Неабиякої уваги потребує онтологічний смисл свята, його треба розглядати не тільки як феномен культури, але і як спосіб життя. Тому що свято охоплює багато культурних явищ: від первісних міфів до постмодернізму. Однак значущість свята не зводиться лише до культурних, соціальних або психологічних механізмів. Воно є одним з основних станів життя людей, паралельно з такими, як подвиг, сон, любов, страх, хвороба, смерть. Феномен свята потрібно розглядати, як своєрідне дійство, побутову стратегію, життєву необхідність, особливий метафізичний і екзистенціальний досвід. Завдяки тому, що саме під час свят виявляються особливості будови суспільства, етнографи приділяють описам свят особливу увагу.

Проблема свята багатогранна, вона вимагає комплексного розгляду всіх боків життя людей. Ранні етапи історії людського суспільства залишили нам багато питань, які пов’язані з місцем і функцією свята в соціальному житті. З огляду на синкретичний характер прелімінарного свята, яке виконує як релігійну, так й економічну функцію, слово «свято» можна вживати в найширшому смислі. Нерідко слово «свято» ототожнюється з частиною окремих ритуалів, що складають його структуру, через те, що воно має значно широкій сенс.

Одною з характерних рис первинного свята є відсутність у ньому урочистості. Але, на думку дослідників, під цією неурочистістю прихований доволі архаїчний пласт. Як розказує в одній зі своїх книг етнолог Левон

Амаякович Абрамян, усі свята пов'язувалися з ритуалами, в яких не тільки брали участь виконавці ритуалу, а й глядачі, що були безпосередніми учасниками свята, в комплексі церемоній, наприклад, племена аборигенів в Австралії під назвою Вагарамунда, Воллунква, Интичиума, Улууру, Кингилли, Муринбата та ін. «Є церемонії, що відбуваються у легкій невимушеній атмосфері, а є суворі урочисті ритуали» – Л. А. Абрамян [1, С. 8].

Цікавою особливістю первісного свята, що робить його дійсно всенародним, є участь у ньому жінок. Тут говориться про безпосередню та рівноправну участь жінок в обряді, наприклад, церемоніальний ритуал обміну жінками. Існують церемонії, де жінки і навіть діти можуть бути свідками або учасниками обрядів, а є такі, коли дозволена присутність лише чоловіків. Але жінок допускають брати участь у підготовці тих чи інших частин обрядів, та до самих церемоній їх не допускають; буває, що жінки здійснюють важливу частину свята суто символічно. Немало є церемоній, коли жінок, якщо не видно, то чути, бо вони вигукують ритуальні магічні звуки. Нерідко жінки завершують церемонії свята.

Отже, існують свята як суто чоловічі, так і такі, де жінки відіграють важливу роль і вносять у свято свою ритуальну частку.

За твердженням Віктора Тернера: «У будь-якому соціумі свято є антиструктурою, протиставленою структурі повсякденного життя» [39, С. 3]. Свято – це завжди екстраординарна подія, навіть коли воно попередньо заплановане, бо в цей час знімаються деякі дуже важливі в звичайному житті заборони, свято перериває будні. Людина реалізується під час свята, виражається, знімає емоційну напругу, що виникла через монотонність буденності. Також свято структурує життя людини, поділяє його на певні відтинки. Воно завжди поза межами роботи, це те, що протирічить буденності. Ще з доісторичної епохи – це збереглося і до нашого часу – святом відзначалося закінчення будь-якої важливої і нелегкої роботи. Під час святкування знімалася напруга як фізична, так і психологічна, за рахунок вільного продукування того, що зазвичай заборонялося, та більш виразної емоційності людей.

Ритуали, як невід'ємна частина свята, підтверджують важливість об'єднання людей всередині між собою і єднання з тотемом. Також свято вміщує моменти емоційного піднесення, що виражається у танцях, іграх і піснях. У цей час накопичена фізично-психологічна напруга знімається емоційно-позитивною діяльністю.

Здавна свято зазвичай допускало вживання алкогольних або наркотичних речовин, котрі створювали якийсь ірреальний світ. З тої причини, що для дикуна світ сну і світ дійсності, галюцинації чи бачення, не мав великої різниці, він абсолютно довіряв тому, що йому привиділося.

Для людей первісної спільноти факт власної окультуреності мав величезне значення. Мабуть, основна причина цього полягала в розумінні того, що тільки цей шлях дозволить вижити. І тому, крім підкреслення своєї окремішності порівняно з іншими, це розуміння народжувало принципову консервативність буття, що настільки довго зберігається у людства її налаштування на незмінність і незмінюваність. Основним аргументом для затвердження істиності того чи іншого положення, дії, звичаю довгий час в житті людства залишався аргумент, що так наказано предками [1, С. 37].

Таким чином, можна зробити такий висновок: свята є невід'ємною частиною народної культури, це і відпочинок, і підсумок якогось періоду або циклу людського життя; вони викликають позитивні емоції, сприяють зближенню людей та передачі традицій наступним поколінням. А також не зайвим буде сказати, що, безумовно, свята дають поштовх до творчості і розвитку естетичних інтересів.

Розділ 2

ЗУСТРІЧ ВЕСНИ СЛОВ'ЯНАМИ

2.1. Історія виникнення свята Масляної. Одне з найдавніших слов'янських народних свят, що дійшло до наших днів – це свято Масляної. У цьому святі тісно переплетені елементи язичницької міфології і народного християнства. Історія виникнення Масляної або Масниці, налічує багато століть і має безліч версій.

Масляна – це старовинне, добре і веселе слов'янське свято, що знаменує зустріч зими з весною, повертає до нового життєвого циклу, радіє сонцю, пригощає всіх млинцями і підготовлює до Великого посту.

Давні слов'яни відзначали «проводи зими» та початок весни і весняного землеробства. В цей день вшановували Сонце, яке несло тепло і пробуджувало природу, тому й готували жертвний хліб, схожий на це небесне світило – млинець.

Перші згадки про Масляну в календарях наших предків датуються IV ст. н.е. Свято активно відзначалося не лише в період язичництва, а й після запровадження християнства князем Володимиром у 988 році. Тоді Масляна святкувалася в період весняного рівнодення. А це за нашим календарем 21 – 22 березня. Зараз же дата свята змінюється щорічно. Все залежить від Великодня, якому передує Великий піст [32, С. 1].

Для слов'ян Масляна була ще й зустріччю нового року, адже до XIV ст. новий рік вони святкували в березні.

Ще в дохристиянські часи Масляна відзначалася на честь весняного рівнодення, яке вважалося початком нового року. А тому народні обряди на Масляну були покликані допомогти хорошій родючості і початку сільсько-господарських робіт.

Аж до XVII століття, Масниця, як «бісівські веселощі», піддавалася постійному осуду з боку православної церкви. Багато проповідників у той час сварилися на Масницю. У XVII столітті православний патріарх Адріан зробив

невдалу спробу скасувати це свято, але в результаті зміг лише скоротити час святкування до 7 днів. З того часу церковні ритуали і слов'янські обряди мирно співіснують під час свята Масляної. Зважаючи на велику популярність масничних обрядів та їх значення для народу, православна Церква не відштовхнула народні традиції, а раціонально використала їх з розумом [17, С.1].

Масляна – язичницьке свято. З історії відомо, що до прийняття християнства люди були язичниками, поклонялися богу сонця Ярилу. Спочатку святкування Масляної у давніх слов'ян було пов'язано, за одними версіями, з прославлянням бога сонця Ярила, за іншими – бога Велеса, покровителя скотарства і землеробства. Язичницькі обряди на Масляну, які були присвячені богу Велесу, християнська церква стала відзначати як Велесів день (день святого Власія Севастійського), що припадав на 24 лютого.

Православна Масляна зберегла язичницьке оформлення святкування. Уособленням свята є опудало Масниці, яке спалюється на сьомий день масляного тижня, що символізує вмираюче і знову воскресаюче божество. За деякою версією Масляна вважалася святом на честь Марени, язичницької богині зими і смерті. Ритуальне спалення опудала зими «Марени» має глибокий зміст. Знищення символу зими необхідно було для використання його сили весною в злаках. Опудало зими споруджували в центрі площі, і весь народ прощався з ним весняними жартами, піснями, танцями, лаючи зиму за морози і зимові втрати та одночасно дякував за зимові забави. Після чого опудало спалювали.

У тих місцях, де не робили опудало Марени, обряд проводів зими закінчувався розпаленням вогнищ на горищі або біля річки. У вогнище, крім соломи та дерева, кидали накопичене за зиму сміття.

Також існує версія появи Масляної така, що в язичників існував бог Кома. Його зображували у ведмежому вигляді. Тому не було випадковістю те, що свято на честь цього божества проходило за тиждень до весняного рівнодення. Пробудження ведмеда від зимової сплячки означало швидкий прихід теплих днів. Слов'яни намагалися догодити богу і на знак поваги відносили млинці в ліс.

Звідси пішов вислів «перший млинець комам», тобто ведмедям. У наші дні ця фраза має інше значення і написання.

Існує також легенда про те, що батьківщиною свята є Далека Північ. В якій ідеться про те, що одного разу, в суворий зимовий день, люди, знемігши від морозу, помітили Масляну – дочку Мороза, що ховалася за сніговими заметами, і покликали її зігріти, розвеселити їх, допомогти пережити холоднечу. Масляна стала перед людьми не маленькою дівчинкою, якою здавалася, коли ховалася, а здоровою, міцною жінкою: щоки її були рум'яними і жирними від масла, очі хитрими, а сміх – підступним. Захоплюючи людей у веселі хороводи, дочка Мороза зігріла їх і дозволила забути про холод. Так і з'явилися хороводні ритуали для звеселення і розваг [48, С.1].

Єдиної думки щодо походження назви даного святкового циклу немає. Найчастіше можна зустріти версію, за якою Масляна має гастрономічний корінь. Саме навесні, в березні, теляться корови, завдяки чому в будинку буває багато молока, молочних продуктів і вершкового масла – «мастило». Масло, як символ достатку в родині, і круглий гарячий млинець, як уособлення сонця, були обов'язковими атрибутами в ритуалі «умашчення» божества, прагнення задобрити його. Адже від сонця безпосередньо залежала родючість землі.

У народі були поширеними дуже різноманітні назви цього свята: Масляниця, Сирна, Касаточка, Цукрові Вуста, Чесна Масниця, Весела, Перепелочка, Перебуха, Об'єдуха, Ясочка. З давніх-давен Масляна вважалася жіночим святом. Чоловіки повинні були відкупитися у жінок, щоб мати право святкувати Масницю.

Як вже відомо, Масляна асоціюється з млинцями. Створивши такий символ, слов'янські народи допомагали сонцю швидше зігрівати землю. Бо, зазвичай, погода в період весняного рівнодення дуже мінлива. Про неї говорили, що це зима з весною боряться. Ось наші предки і використовували млинцеве тепло, щоб швидше з'явилася весна. Цей символ настільки прижився, що жодне масничне гуляння не може обійтися без такої кулінарної смакоти.

2.2. Традиції свята Масляної на території сучасної Росії. Масляна містить багато різних традицій і обрядів. Серед них чимало дуже цікавих елементів святкування Масляної. Хороводи, пісні, танці, забави та катання на крижаних гірках – гуляння. Що тривають протягом семи днів. Люди радіють та розважаються, закликаючи весну.

Але, як і під час деяких інших свят, на Масляну існує декілька заборон і обмежень, одні з них суворі, інші мають рекомендаційний характер. Заборони різноманітні, і стосуються не тільки їжі чи роботи, а й поведінки. На Масляну, наприклад, в деяких регіонах не можна було їсти м'ясні страви, а от на рибні заборони не було. Як у будь-яке інше велике свято, не можна сваритися, злитися і говорити погані слова, бо триває вже підготовка до Великого посту.

У цей час і напередодні Великого посту було прийнято за традицією як слід прибирати своє житло, і нехтувати цим не можна було. Пращури працювали зазвичай у понеділок, вівторок і середу, але в четвер, п'ятницю, суботу й неділю заборонялося багато видів робіт. Винятком були життєво необхідні роботи, такі як: готування їжі, прибирання та догляд за птицею й худобою.

Обов'язковою традицією Масляної були гостини. Ігнорування такого звичаю заборонялося. Не можна було у святковий тиждень сидіти вдома, ігноруючи загальні гуляння.

Крім веселощів і розваг, у масляний тиждень традиційно готували пампушки, булочки і сирники. Проте основною стравою Масляної були млинці, які могли бути різноманітні: прісні і солодкі, з начинкою і без, дріжджові і на соді та ін. А в останній день свята до столу обов'язково подавали смажену яєчню.

Крім борошняних страв, на Масляну ще готували холодець із свинячих, курячих чи баранячих ніжок, на кістках котрих дівчата потім ворожили. А ритуал був таким: кістки кидали від порога до воріт, якщо кістка долетіла – дівчина буде здоровою до наступної Масляної, а якщо перелетіла через ворота, то вона неодмінно в цьому році заручиться.

Існують своєрідні дуже цікаві прикмети на Масляну. Наприклад, якщо перед святом іде дощ, то восени можна чекати на хороший урожай грибів, а якщо

вдарить мороз, то літо буде не спекотним; неочікувані гості в хаті – то до великого щастя й радості; якщо в хазяйки млинці акуратні й золотисті, то родину чекатиме благополуччя, а якщо підгорілі чи сирі, слід чекати лиха. Чим більше млинців спече господиня, тим багатшим буде будинок у цьому році. Також під час свята потрібно легко позбавлятися старих речей, бо, за віруванням, вони обов'язково повернуться новими придбаннями. Ну а діти із задоволенням на Масляну свистять у всілякі свистунці, тим самим закликаючи птахів із вирію додому.

Побутує версія, що Масляний тиждень – це час поминання покійних. У ці дні пекли особливі круглі коржики, що були головним атрибутом поминального обіду. Коли саме поминки перетворилися в молодецькі народні гуляння, точно невідомо.

Як відомо, Сонце завжди було предметом поклоніння багатьох народів, і слов'янські племена не стали винятком. Від кількості сонячних днів і опадів залежав урожай зернових – основного джерела їжі селян. З верховним божеством, яким вважали Сонце, пов'язували пробудження природи після довгої зими, до нього молилися, його шанували як небесного батька. А млинці були своєрідним жертвоприношенням світилу, від якого чекали прихильності до всього, особливо до господарських справ.

Як же ж відбувалося святкування? У понеділок усі зустрічалися. Цього дня добудовувалися гірки, гойдалки, балагани. Ті, хто заможніший, з понеділка починали пекти млинці. Перший млинець віддавався бідним людям на помин покійних. До щойно одруженої пари, що вперше зустрічала Масляну самотійно, рано-вранці приходила теща, щоб навчити дочку пекти гарні млинці. У цей день свекор зі свекрухою відправляли невістку зранку до самого вечора до батька з матір'ю. Невістка ж допомагала батькам по господарству, бо в понеділковий вечір свекор зі свекрухою йшли у гостини до сватів. За споживанням млинців, не поспішаючи, батьки домовлялися про те, в які дні і до кого з рідних приходитимуть у гості, як увесь цей тиждень святкуватимуть.

За звичаєм у вівторок відбувалося загравання. Із самого ранку молодь

запрошувалася кататися з гірок та попоїсти млинців. Закликали рідних і знайомих так: «У нас гірки готові і млинці випечені – просимо приходити». У іграх головною виступає любовна тема. Молоді дозволялося навіть цілуватися прилюдно; парубки виглядали собі наречених, а дівчата, оцінювальню, поглядали на хлопців. Задля близького спілкування і влаштовувалися крижані гірки. У потрібні хати засилали спеціальні «позиваткі», а батьки пекли багато млинців – щоб хлопці з дівчатами разом побули, повеселилися, пообнімалися, звичайно, під пильним наглядом батьків.

Середа – день ласунів, коли зять приходив до тещі на млинці. Окрім зятя приходили й інші гості. Якщо в сучасних родинах зятів небагато – один-два, рідше три, то раніше, нагодувати всю кількість зятів, було затратно. Тому тещині млинці – це цілий бенкет [28, С. 1].

Широкий розгул починався в четвер. З цього часу свято розгорталося на всі боки. Люди занурювалися у різноманітні веселощі: крижані гірки, балагани, гойдалки, катання на конях, карнавали, кулачні бої, галасливі ігрища. Гуляння на дівочому полі приваблювало дуже багато народу. Ось коли починалася кульмінація свята! Тепер везли опудало на колесі, при цьому співали пісні і починали колядувати. Гостини відбувалися з подарунками, алкогольними напоями перед Великоднім постом.

П'ятниця на Масляний тиждень за народними повір'ями зветься «тещині вечірки», бо тепер уже зяті запрошували тещу з тестем у свій будинок на млинці. Це був спеціальний ритуал зі своїми традиціями, які передавалися з покоління в покоління. У цей день молоді кликали в гості не просто так, на стародення, а й ще для того, щоб повчитися розуму в старших, вислухати їхні поради і добрі напуття, які стануть у нагоді молодим для подальшого життя. Батьки дружини теж дуже чекали цього дня і завжди були раді і горді, що їхні діти не забувають про них і чекають їх до себе на гостину. Про це заздалегідь повідомляють усій рідні та родичам, і до вечора вже все село знало, хто запрошений, а хто ні. І якщо запрошення не було, то теща дуже ображалась, і зять вже ніяк не міг виправити своєї помилки. А сам ритуал був таким: кожна теща повинна була напередодні

вечері надіслати в дім зятя все начиння: сковорідки, миски, казани і т. ін., а тесть, повинен був надати всі продукти для тіста, щоб зять міг розчинити його і спекти смачні млинці, щоб частувати родичів.

У суботу молоді невістки запрошували на гостину зовиць та інших родичів чоловіка. Невістка пригощала нових родичок і давала їм невеликі подарунки. Отож і назву цей день має «Зовичині посиденьки». Якщо сестри чоловіка були одружені, то невістка кликала подруг-молодиць. А коли хоча б одна зовиця неодруженою була, то на вечерю невістка запрошувала і своїх незаміжніх подруг. Але на зовичині посиденьки збиралися не тільки родичі чоловіка і дружини, але й сусіди.

Шостий день Масляної уважали своєрідними оглядинами молодої дружини. Оцінювали її частування, спілкування і навіть погляд на свого молодого чоловіка. Кульмінацією оглядин був ритуал прилюдного цілування [36, С. 141]. Після смачної вечері дівчата співали пісень, водили хороводи. Ішли всією компанією на вулицю, каталися на гірках або грали в сніжки.

Субота була найвеселішим та найулюбленішим днем молоді, яка поспішала сповна награтися і повеселитися перед тривалим і суворим постом.

А ще люди не забували поминати померлих, тому ходили на кладовище. А після всього пригощали млинцями навіть свійських тварин. Ще в цей день наряджали солом'яне опудало, що уособлювало зиму, несли його на ношах у кінець села, розпалювали велике вогнище і спалювали цей символ зими.

Прощена неділя є фінішем цього гучного і веселого свята. Цей день має різні версії появи. Стосовно Прощеної неділі, вчені мають спільну думку – це свято пов'язане із православ'ям. Деякі з палестинських ченців, що йшли в пустелю на час посту, не поверталися зі свого самотництва, тому перед 40-денним періодом просили один в одного пробачення. Традиція просити вибачення за навмисні або випадкові образи дійшла і до нашого часу, але вже ніхто нікуди не йде. У християнстві вважається, що саме в останній день Масляної може відбутися Страшний суд, тому людям на землі потрібно перепросити один одного. Дуже віруючі в цей день не виходять навіть з будинків, не п'ють

алкогольні напої, а згадують усі свої гріхи, вчинені в продовж життя.

Прийшовши помиритися, людина низько кланялася господарям і тричі просила: «Простіть мене!», на що вони також три рази відповідали «Бог простить!». Після цього ритуалу люди обіймалися й обмінювалися триразовим поцілунком, але навіть без нього вважалося, що будь-яка образа переставала бути гріховною [45, С. 64].

Недільного вечора проводили також дуже цікавий обряд, який називають полосканням зубів. Із рота вибирали всі крихти, що залишилися від сиру, і замотували у клаптик тканини. Вірили, якщо такий вузлик носити під правою рукою до Великодня, то можна розпізнати всіх відьом [47, С. 1].

Також красивим обрядом було катання на санях. Кожен, в кого був кінь, виїжджав на вулицю і починалися перегони. Упряжі були різномасті: багатії хизувалися доглянутими рисаками і розписаними гринджолами, що були застелені килимами та ведмежими шкурами, а селянські коні були вичищені до блиску та прикрашені різнобарвними стрічками та паперовими квітами.

Неймовірного запалу катанню на санях додавав стародавній звичай: новоспечені молоді пари, одружені взимку, їздили вулицями і відвідували рідних і знайомих. Молодим приділялася неабияка увага, а це означало схвалення та визнання їхнього шлюбу. Частенько було й таке, що вже заручені женихи вивозили на оглядини всім людям своїх красунь-наречених.

Як зазначалося вище, в останній день свята спалювали опудало зими, як жертвопринесення. Під час цього дійства люди співали, грали в ігри, танцювали, водили хороводи, і частувалися гарячим збитнем (медовим напоєм), млинцями і булочками–жайворонками. Величезну смішну й страшну ляльку – опудало Марі – виготовляли із соломи та ганчірок, убирали в жіночий одяг, як давній священний образ божества, несли через усе село, іноді встановивши на колесо. Вийшовши за село, опудало, в деяких регіонах Росії, топили в ополонці, а в деяких, спалювали або просто розривали на частини, а рештки соломи розкидували по полю. В деяких регіонах замість ляльки возили ошатно вдягнену дівчину або жінку, стару або навіть старого у рвані, що уособлювали Масляну.

Під галасливі вигуки вивозили таку Масляну за село, а там висаджували або навіть кидали у сніг. Такий обряд свята пов'язаний з ідеєю відродження плодоносних сил природи, відновлення її життєвих сил, шляхом жертвоприношення та смерті. Виявляється: в це первісне свято народ заклав глибокий зміст – народження життя через боротьбу, смерть і воскресіння.

Ще один варіант цього обряду був таким: на ґринджолах солом'яну ляльку, Зиму, великих розмірів, убрану в національний костюм вивозили і встановлювали в центрі майдану. Під веселі вигуки та пісні опудало підпалювали. Коли ж Зима догоряла – фінальна забава завершувала свято: молодь стрибала через багаття.

З джерел про спалювання опудала Масляної відомий ще один сільський обряд, який проводили в неділю – останній день свята, і який, на жаль, майже втрачений. Пані Масляну висаджували на сани, а поруч саджали молоду красуню-дівчину. В сани запрягалися три молодих чоловіки, які везли Масляну сільськими вулицями. За ними слідував масничий «потяг» – вервечка саней, що супроводжували Масляну. На краю села розпалювали велике вогнище. Клади опудалу Масниці млинець, після чого її спалювали зі словами: «Горіть, млинці, гори, Масляна!». Млинцями ніби ховали Масляну, приносячи їх у жертву. Млинці кидали в багаття, як символ майбутньої родючості [28, С. 1].

Там, де не виготовляли опудала Масниці, обряд проводів складався з розпалювання великого багаття на височині за селом або поблизу річки. У полум'я, крім дров кидали всілякий мотлох: постолі, борони, кошелі, віники, бочки та інші непотрібні речі, попередньо зібрані дітьми, а іноді й спеціально вкрадені. Було й таке, що у вогнищі спалювали колесо, як символ сонця, який пов'язується з наближенням весни; його частіше одягали на жердину, увіткнуту посеред багаття.

2.3. Масляна в Україні (Колодій). Щороку, коли зима добігає кінця, в Україні святкують Масляну. Етнографи підкреслюють, що «в Україні з давніх часів існувало своє свято – Колодій, у якого багато унікальних традицій, а тому українцям слід поступово відходити від звичаїв святкування Масляної» [47, С.1].

У прадавньому розумінні Колодій – це маленький Сонце-Божич, який уже підріс і набрався сили розкручувати Сонячне Коло, тобто став Коло-Дієм.

З наближенням весни Сонце все вище і вище піднімається по своєму небесному колу, відганяючи зимові холоди, а його сила, тепло та енергія передаються природі й людям. Отже, «Коло діє», життєтворний процес на землі триває, настає новий етап його оновлення.

Починали святкувати Колодія на початку тижня. Кожен день тижня є святковим – Колодка народилася в понеділок, хрестилася у вівторок, похрестини (як варіант – вінчання) – середа, колодка вмирає у четвер [14, С. 22]. Наші предки вважали Колодку символом продовження роду. Ритуали мали свою послідовність: народження, освячення, дієвість, смерть, захоронення та оплакування. Проте веселощі, кмітливі забави та жарти супроводжували умовні обрядові дійства упродовж усього тижня.

Незважаючи на різне тлумачення Колодія, свято широко відзначалося на всіх теренах України. І хоча є деякі відмінності у проведенні його в різних регіонах – зміст і характер були однаковими. Це – суто українське свято, і йому немає аналогів у інших народів.

Свято супроводжується обрядами, пов'язаним із проводами зими і зустріччю весни, і має характер загального примирення, злагоди та всепрощення. За традицією в цей час влаштовуються народні гуляння, а всі дійства направлені на те, щоб прогнати зиму і розбудити природу від сну. У всі ці дні не роблять значних робіт, а славлять Колодія, Сонце, Весну і Світло.

Протягом семи днів відбуваються урочистості, що славлять Колодія. Свято відлунює звичаєвість доби матриархату, оскільки жінки є головними дійовими особами. Колодія вважали Богом шлюбу, любові, здоров'я і злагоди, тож дійства були пройняті іграми та веселими забавами.

Свято Колодія тотожне з католицьким Карнавалом, яке виводять від лат. carne – м'ясо і лат. levare – прощай, юдо-христосівці проводять перед Великим постом [13, С. 71]. Існує декілька гіпотез щодо походження назви Колодій. Перша – це свято колодки, яке відзначали жінки. Цей тиждень вони

проводили поза домом. Прясти чи виконувати іншу роботу на Масницю (Колодій), за повір'ям, не можна було, щоб молоко не згиркло. Щодня жінки та молоді збиралися разом, іноді до них приєднувалися чоловіки, відкупивши право гуляти з жінками. У понеділок одна з жінок приносила колодку (невеличкий дерев'яний брусок, який використовували для розпалення печі). Колодку клали на чільне місце на столі. Кожна новоприбула жінка мала замотати її у тканину, як немовля, поколисати і випити за народження колодки [46, С. 1].

Також по всій Україні був розповсюджений звичай «колодки» або «колодій», відомий у кількох локальних варіантах. Один з них такий, що прив'язувати колодки до ніг тим, тим хто ще без пари. Це мало спонукати молодь замислитись про продовження роду та створення сім'ї. Така традиція була дуже популярною, тому назва обряду Колодій вживалася нарівні із назвою свята Масляна [25, С. 1]. Але найбільш архаїчним, є той, де розігрувалося «народження» та «поховання» дерев'яної ляльки – «колодки». Досить переконливою видається позиція дослідників, які трактують цей варіант як трансформацію найдавнішого обряду виготовлення і знищення уособлення зими.

У давніх українців Колодій уважався богом шлюбу, примирення та злагоди. Аби допомогти людям відновити втрачені за зиму сили він приходив до них у цей тиждень. Щоб швидше прийшла весна, яка несе тепло і життя, молоді дівчата починають співати веснянки, але вже після свята Колодія.

У козацьку добу хлопцям, що досягли п'ятнадцятирічного віку, старші парубки влаштовували різні випробування. Якщо хлопець їх проходив, то мав право носити шапку пиріжком, ходити на вечорниці та до дівчат. А ще це свято ворожили на майбутній урожай. У зв'язку з тим що українці були хліборобами, вони визначали сезони для засівання та збирання урожаю. Прихід весни завжди був дуже очікуваним, як початок хліборобського року.

Ще цей тиждень називали Бабин – в окремих місцевостях Поділля Масляну зображала огрядна заміжня жінка, яку зі сміхом і жартами возили на санках селом сусідки. У ці дні дівчата ворожили на долю: закопували горщик

каші та припинали ложкою, вкраденою у хлопців, на яких задивлялися, проказуючи примовляння, щоб хлопці до них залицялися. А ще ворожили на довголіття: зі звареного холодцю брали кістки із свинячих ніжок, виходили на подвір'я та намагалися докинути від порогу до хвіртки, якщо не вдалося докинути, усі засмучувались, бо існувало страшне повір'я, що хто не докине, то може не дожити до Великодня.

Деякі науковці стверджують, що традиція Колодія згадується ще чотири тисячі років тому. Домінуюча роль жінки у святочному дійстві – це ознака давності, тому що це не може узгоджуватися з християнством, в якому підтримується патріархат [46, С. 1].

Колодій – стародавнє свято не тільки проведів зими та прикликання весни, потіх та гулянь для молоді, а й розваги для заміжніх жінок. Увесь тиждень, доки святкували Колодія, чоловіки повинні були беззаперечно слухатися жінок і терпіти їх «веселі витівки».

Крім того, випивати і веселитися в цей тиждень могли тільки жінки, а чоловіки могли робити це лише з дозволу представниць прекрасної статі.

Молодих неодружених хлопців вважали причиною порушення гармонії і порядку в природі. Тому хлопців, які не одружилися і не знайшли собі пару протягом року жартома карали жінки старшого віку. Покарання здійснювалося наступним чином: хлопцю чіпляли до ноги колодку, виготовлену спеціально для цього обряду, яку він повинен був волочити за собою до тих пір, поки не відкупиться частуванням для жінок.

Найпоширенішою традицією святкування Масляної в Україні є випікання млинців. Проте, як стверджують етнографи, ця традиція не властива Україні, її принесла радянська влада. Головним частуванням на свято Колодія, були не млинці з ікрою, а вареники або пироги з сиром.

Вареники – обрядова страва, яка прийшла до нас з часів трипільської культури. Вареник був для наших предків певним уособленням молодого Місяця, який символізувало жіноче начало.

Незважаючи на те, що основною обрядовою стравою Масниці, були вареники з сиром, які вживали з маслом чи сметаною, були також млинці на пошану Сонця, медові напої, тощо. Звичай випікати млинці походить від стародавнього культу Сонця, що народжується з початком весни.

Колодій – це унікальне свято, яке святкують тільки в Україні і Білорусі. Окрім проводів зими воно несе в собі традиції, спрямовані на продовження роду, створення нових сімей і вкорінення моральних цінностей, відродження етносу. Варто відзначити ще кілька відмінностей: під час свята Колодія наші предки не влаштовували кулачні бої, які мали агресивний характер і нерідко були небезпечні для життя, а також не дотримувалися традиції спалення опудала, як це роблять на Масляну.

Оскільки символом свята була колодка, існував обряд «життя Колодки». Колодка робилася з поліна, прикрашали її як ляльку, стрічками, квіточками. У понеділок жінки вранці збиралися в корчмі «колодкувати»: клали на стіл невеличке поліно або палицю – Колодку, кожна жінка по черзі огортала колоду шматками полотна, потім знову клала її на стіл. Такий обряд означав, що Колодка «народилася». Жінки пили наливку і вітали один одного з «народженням». У вівторок Колодку «хрестили». У середу влаштовували «похрестини». У четвер Колодка «вмирала», люди кидали її десь у куток та й після брали та й спалювали. У п'ятницю Колодку «ховали». Сонячну ознаку Колодія, як символ продовження роду, – маленьку вербову колодочку з навскісними хрестиками, перев'язану стрічечкою, дівчата прикріпляли на груди своєму хлопцеві, або «сповивали» і залишали до суботи.

У суботу – колодку «оплакували», всі жінки, без чоловіків, тішилися, що вже її поховали: випивали, співали, що позбулися Колодія, що вже не мають ніякої турботи. Характерну масляничну пісню, якою супроводжували «поховання» Колодія, наводить етнограф О. Воропай:

Масляна, воротися!

До Великодня простягнися,
 Від Великодня до Петра,
 А від Петра та до тепла... [5, С. 34].

Чіпляли колодку й парубкам, власне в першу чергу, які не женились та дівчатам, насамперед тим, що відмовили тому, чи іншому парубкові. Колодка діяла та галасала по всьому селу з понеділка до суботи, до "похорону колодки". До прийняття жіночого гурту-колодки готувалися всі ті батьки, які мали синів на одружені та доньок на порі. Колодку прив'язували чоловікам до лівої ноги, а хлопцям-парубкам та дівчатам – до лівої руки, а чи до пояса. Чіпляли й дівчата хлопцям колодку. Це маленька колодка, оздоблена кольоровим папером та стрічками. Парубок мусив відкупитися: купував дівчині (зарання) намисто, чи дві стрічки, своїй дівчині здебільшого хлопець купував хустку та ще щось. А дівчина на Великдень мусила «віддати колодку» – подарувати хлопцеві кілька писанок у гарно вишитій хусточці. Парубок за це наймав дівчині танець [33, С. 17-18]. За цією жартівливою грою приховане цілком серйозне прагнення сільської общини до регулювання своєї демографічної рівноваги. Парубків засуджували ще й тому, що, за давніми народними уявленнями, вони негативно впливали на природу, перешкоджали родючості землі.

На відміну від парубочої колодки, дівочу колодку оздоблювали паперовими квітами, барвистими стрічками та прив'язували дівчині, що забарилась із заміжжям, до лівої руки. Дівчата теж могли відкупитися стрічками, намистом, хустиною чи танцями і піснями.

В деяких регіонах колодку прив'язували навіть батькам до ноги, як покарання за те, що своєчасно не одружили своїх дітей. Також у цей день парубки вибирали собі наречених.

Активна роль відводилася жінкам в українському звичаї «волочити колодку». Цікавий різновид «колодки» донедавна побутував на Поділлі, де був традиційною формою молодіжного спілкування й вибору шлюбного партнера. У свято парубки пригощали дівчат пивом, горілкою, солодощами – «купували

колодку», «запивали колодку», а потім наймали для дівчат музик до танців. На знак подяки кожна дівчина вишивала перкалеву хустинку з ініціалами свого обранця. Разом з двома-чотирма писанками вона дарувала її парубку на Великдень – «повертала колодку». Такі ритуалізовані обдаровування виявляли взаємні симпатії молодих людей і нерідко завершувалися весіллям. Вишиті хустинки – «колодки» до сьогодні зберігаються в багатьох родинах, як важлива сімейна реліквія.

Звичаєве право українців засуджувало тих, хто ухилявся від подружнього життя, а відтак, від продовження роду. «Не жинився єси, то колодку носи!», за народним повір'ям, Колодій – як Бог і опікун шлюбу, щедро обдаровував здоров'ям, злагодою, достатком тих, хто створював родини, дарував подружжю діточок [16, С.1].

На масляному тижні не вживали м'яса, а виключно молочні продукти, та зазвичай вшановували худобу. Цей тиждень називався Сирною седмицею – згадка днів творення світу, які завершуються Адамового вигнання з раю – а в раю, як відомо, люди ще не вживали м'яса та жили в гармонії з усіма тваринами. У храмі освячували продукти тваринного походження, зокрема, масло, молоко, сир, які складали біля образів Велес. Звідси й приказка: «У Велеса й борода в маслі». Люди вірять, що Велес у цей день пильно наглядає за тваринами. Тому з образом Велеса йшли благословляти тварин і кропити їх свяченою водою [17, С.1].

Наприкінці тижня проводилися масові гуляння на майдані. Парубоча громада встановлювала гладенький та високий стовп Колодку, який до того ж ретельно змащували салом (або іншим жиром), а вгорі підвішували чоботи. Парубоцтво змагалось за право дістати їх, найспритніший отримував приз – пару чобіт для майбутньої тещі.

Всі обрядові дійства супроводжувалися піснями та хороводами, пригощанням один одного млинцями, закликаючи весну:

«Ой, весна, весна, ой, весна-красна,
Що ж ти нам весна-красна принесла!

Принесла я вам ясне Сонечко,
Ясне Сонечко у віконечко!» [6, С. 1].

Крім того, українці в цей день прогнозували й погоду. Вважалося, який Колодій, такий і Великдень. Якщо на Сиропусному тижні курка може води з калюжі напитися, отже, весна буде швидкою і теплою. Який Сиропусний тиждень, такий і Великдень. За погодою на свято визначають, яким буде прийдешнє літо; якщо на Колодій холодно, то літо буде теплим і не посушливим; а якщо йде дощ, то восени буде багато грибів [27, С. 1].

Тиждень перед Масляною називали «всеїдним», оскільки протягом цього часу церковний статут дозволяв їсти скромні продукти. У деяких місцевостях перший день Масляної називали «ніжкові заговини», це було пов'язано зі звичаєм готувати холодець із свинячих ніжок.

У наш час це свято пов'язано більше із традицією зустрічі весни. Веселі гуляння на вулиці, шлюбні мотиви свята, покарання неодружених зараз втрапилися. Але завдяки етнографам ці традиції повертаються. У музеї Гончара проводять вечорниці, Свято Колодія, де збирається молодь, і дівчата неодруженим парубкам прив'язують колодки. У народній свідомості Масляна сприймалась як найкращий у році час, який асоціювався із ситістю й веселощами, звідки народилося прислів'я: «Не завжди котові Масляна» [34, С.1].

2.4. Традиції святкування в Болгарії, Польщі, Словаччині та Чехії.

Майже у всіх європейських країнах світу Масляна – це час карнавалів. Карнавал як особливий синтез язичницьких вірувань і християнських традицій вважається символічною підготовкою до початку нового річного життєвого циклу. З латинської «carne vale» означає «м'ясо прощавай». У давнину всі гуляння завершувалися в Попільну середу – останній день перед католицьким Великим постом. У ніч напередодні залишки скромної їжі викидали в багаття, спопеляючи їх, аби не виникало спокуси з'їсти щось непісне. Тому так називали середу перед постом.

Сучасні карнавали – це розваги, хаотичні веселоці та бенкетування, які не мають меж, бо перед постом хочеться якнайбільше наїстися жирних страв, аби навіть не думати про них під час посту.

Масляна у Польщі відзначалася гучними гуляннями, іграми та полюванням. Проводилися бали, бенкети, маскаради, а також «куліги» – катання на санях. У це свято люди пили алкоголь і об'їдалися без міри, на що обурювалися католицькі священики, які називали Масницю «диявольським винаходом». Куліги особливо любила шляхта. Декілька шляхтичів із сусідніх обість, домовившись, їхали на гостину в будь-яку віддалену садибу. Господар, захоплений зненацька, мав пригостити неочікуваних гостей усім, що в нього було. Після того, як всі разом наїдяться і нап'ються, вирушали до наступної хати. Не зайвим буде сказати, що «куліги» були одною з найцікавіших розваг. Чоловіки їхали верхи, а на санях їхали жінки, закутавшись у шуби, і свої або підібрані музики. Чоловіки розважались пострілами в повітря з рушниць від надлишку радості і випитого. Спеціально не готували страви на Масляну. На бенкетах і балах подавали вишукані і дорогі наїдки і напої, як польські, так і завезені з інших країн. Напевне, тільки солодощі були символами цього свята, серед яких фаворитами були хмиз і пончики. Пончики, легкі і ароматні, ніжні і незвичайно смачні, мали великий попит і популярність. До сьогодення побутує так званий «жирний четвер», який є останнім четвергом Масниці. Увесь цей день жителі Варшави поглинають більш ніж два мільйони пампушок та пончиків у громадських кондитерських, не рахуючи домашніх.

Фашанк є аналогом Масниці у Словаччині. Його відзначають наприкінці зими, орієнтовно з 20 до 25 лютого. Під час цього свята словаки наїдаються досхочу різноманітною випічкою, ковбасами і словацькими сирами, а тому столи завжди повні такими традиційними наїдками. Основною стравою є, звичайно ж, млинці. Словаки випікають млинці товсті і пухкі, але несолодкі.

У деяких містах і селах країни досі живі старовинні обряди. Наприклад, на Масляну збирається натовп ряджених і по черзі обходить будинки, співаючи колядки. Костюмовану колону очолює «турон» – чоловік, ряджений биком. Це

відбувалось на Святки, Масляну або Трійцю. У Словаччині жодне торжество не обходиться без народних пісень і танців. На проводи зими місцеві жителі виконують пустотливий танець із шаблями прямо під час ходи [43, С. 1].

У Словаччині досі існує вірування, що якщо зустрінеш на Масляну «чужого», то рік буде врожайним і багатим. Для спалювання на багатті опудала, що символізує холодну зиму, запрошують справжнього цигана.

Так само в Словаччині є традиція в ці дні проводити костюмовані ходи «ряджених», які збираючись у групи по кілька осіб, обходять будинки, танцюючи і співаючи пісні – колядки. Попереду колони ряджених йде «турон». Особливістю словацьких колядок на Фашанк є танець із шаблями, який виконується прямо під час ходи [43, С. 1].

У Болгарії Масляна і традиції її святкування трохи інші, але загальний напрямок такий самий – народні гуляння та веселощі перед постом на честь приходу весни. Тут святкування тривають протягом одного тижня за сім тижнів до Великодня, і називається цей час – Сирно заговезні. Інші назви: Прошка, Поклади, Сірніца і Масляна.

У цей час заведено споживати молочні та м'ясні продукти, баницю з сиром, варені яйця, каші з жита, халву з горіхами. Іноді ці страви підвішують на нитці до стелі, щоб всі бажаючі намагалися зловити її ротом – хто піймає, тому і буде найбільша удача.

Але трапеза – далеко не найцікавіше в святкуванні. З болгарською Масницею пов'язано безліч цікавих звичаїв. Наприклад, парубки майструють луки і стріляють з нього запаленими стрілами у двір дівчатам, яким симпатизують. Будинок якої дівчини яскравіше загориться від таких забав, тій і сімейне щастя всміхнеться. За кількістю стріл передбачувано визначають популярність дівчат.

Є й менш небезпечні розваги. У середу, в п'ятницю та в неділю на Масляний тиждень заведено встановлювати гойдалки і гойдатися на них. У неділю на додачу розпалюють багаття і стрибають через нього, потім танцюють, водять хороводи і співають [26, С. 1].

Протягом усього тижня традиційно просили вибачення, в Болгарії це вважається найголовнішим, що треба робити на Масляну. Назва Прошка пов'язана саме з цим звичаєм. Представники молодшого покоління просять вибачення у старшого, і у відповідь обов'язково чують «просто!» [26, С. 1].

У Чехії Масляну називають Масопустом (чеш. Masopust) дослівно перекладається як «пост від м'яса». Це свято переходу зими у весну чехи дуже люблять і шанують. Воно починається після 6 січня і триває до 40-денного великоднього посту. Його відзначають в останній тиждень перед Попільною серединою.

Звичай святкувати, бенкетувати і веселитися в кінці зими чехи перейняли в XVIII столітті від німців. Ця традиція, перш за все, спочатку побутувала в селах, але останнім часом вона обживається і в містах. У Празі, наприклад, карнавали в кварталі Жижков проходять з 1933 року. Святковий тиждень бере свій початок із Жирного четверга. У цей день пристало багато їсти і пити, щоб сил вистачило на весь майбутній рік. Головна страва Жирного четверга – свинина з кнедликами, звареними на пару з капустою і галушками. Запивалося все ці наїдки сливовицею і гарячим пивом.

Під час Масляної вдосталь готують найрізноманітніші класичні поживні страви: печені качки і поросят, холодці, пампушки і калачі. На стіл подають також їтриніце (ковбасу з рубаної свинини і ліверу) і їлито (готується зі свинини і свинячої крові, а подається разом з лепеніцею). Крім цього, чехи люблять ласувати тлаченку з цибулею, ароматним відваром, супом з курячих хвостиків, в'яленою шинкою, запеченими ковбасками, смаженим сиром «Гермелін» і апетитними солодощами. І це ще не весь масопусний асортимент, а символом чеської Масляної є пончики [32, С. 1].

У Чехії щорічно проводять маскаради на честь Масляної, які проходять в останні дні Масопуста. Традиційне вбрання учасників – костюми мисливців, м'ясників, крамарів, наречених і женихів, а також інших улюблених народних героїв. Традиційний і обов'язковий на цих святах є образ ведмедя, а точніше, рядженого клишоногого, якого хтось із учасників-чоловіків веде на ланцюгу. Ця

традиція прийшла з давнини, і як тоді, так і зараз, головна місія цього персонажа – полякати маленьких дітей.

Під час Масопуста в Чехії тимчасово скасовуються всі закони і загальноприйняті звичаї, за винятком, зрозуміло, кримінального законодавства. Тобто вони практично не діють, і в це свято людям дозволено говорити і робити те, що в інші дні звичайній людині і в голову не прийде [32, С. 1].

Чеська Масляна закінчується у вівторок. Завершення свята вінчає велика маскарадна хода. А жителі деяких сіл святкують похорон контрабаса, що символізує закінчення веселощів і балів. Це означає, що потрібно готувати себе до великоднього посту і чекати наступного Масопуста.

Отже, можна зробити такий висновок: слов'янські народи, як землероби та скотарі, чекали на прихід весни, що принесе із собою нове життя, і зверталися до сил природи, які мали б сприяти в наступному хорошому врожаю; але ще важливим було для слов'ян продовження роду та передачу наступному поколінню всього того, чим багатий народ, тому лєвова частка обрядів Масляної спрямована на започаткування нової сім'ї. Ну і, звісно, яке ж свято без смачних наїдків. І хоча страви й напої у слов'ян дуже схожі, кожен народ додав свою родзинку, яка і виокремлює його з-поміж інших.

Розділ 3

СВЯТКУВАННЯ ПРИХОДУ ВЕСНИ ДЕЯКИМИ НАРОДАМИ ЄВРАЗІЙСЬКОГО КОНТИНЕНТУ

3.1 Традиції та обряди західноєвропейських народів. Народ Великобританії чекає на прихід весни і гучно його святкує. В Англії це свято зветься Shrove tuesday (Pancake Day), тобто Жирний вівторок, – це час для гулянь, цікавих ігор та забав. Одним із традиційних символів цього доброго свята є «млинець».

У Англіїців це святкування відбувається лише один день. Відбувається воно напередодні Великого посту (англ. Lent), попільної середи (англ. Ash Wednesday), тоді господині готують ситну їжу з великою кількістю яєць, молока та цукру. Англіїці печуть багато млинців з різного тіста, додаючи мед, фруктовий соус або просто фрукти, какао, шоколад і мюслі. Крім цього, столи щедрі на м'ясні закуски, копченості та делікатеси. Особливо популярні запіканка з м'ясного фаршу та манний пудинг. Для дітлахів господині готують домашні цукерки із паленого цукру і яблучного оцту та подають до столу зацукровані фрукти. П'ють, зазвичай, імбирне гаряче пиво чи вино із прянощами. Млинці роблять тонкі і найчастіше подають з лимоном та цукром або з кукурудзяним сиропом а також з медом, сметаною, джемом або варенням.

Популярна розвага цього дня – млинцеві перегони (англ. pancake races), учасники яких намагаються пробігти дистанцію зі сковородою в руках, підкидаючи млинець на бігу. Млинцеві перегони розпочинаються об одинадцятій ранку, коли дзвонять церковні дзвони. Щойно пролунає перший дзвін, учасники змагання починають готувати млинці. З другим дзвоном вони починають забіг [30, С. 1].

Учасниці змагань одягнені у традиційні англійські костюми: гарну вишиту спідницю, білий фартух та мереживну хустинку. Брати участь у змаганнях може будь-яка повнолітня жінка, яка прожила в місті не менше трьох

місяців. Кожна з учасниць повинна пробігти заданим маршрутом, при цьому тримати в руках сковорідку з млинцем, який має підкидати на бігу і не впустити.

Уважається, що ця традиція сягає корінням у XV століття. Народилася вона з легенди, в якій йдеться про те, що одного разу якась мешканка містечка Олні у Бакінгемширі, яка випікала млинці, почула, як у церкві, що стояла неподалік, пролунав дзвін, сповіщаючи парафіян про початок служби. Жінка боялася запізнитись, але не могла залишити пательню на вогні, на якій пеклися млинці для всієї родини, тому схопила сковорідку з млинцем і помчала до церкви. Біля входу вона зустрілася з вікарієм, який похвалив її за благочестя та подарував гарний молитовник [30, С. 1].

Цей старовинний звичай став частиною культури Англії. Однак у середині XX століття «млинцеві перегони» набули офіційного статусу і за традицією влаштовуються щороку.

У Шотландії є свої особливі традиції в цей день. Особливу увагу приділяють шотландці приготуванню головного десерту свята – «пісних коржиків», цей процес містить в собі цілий ритуал, в якому повинні брати участь усі члени сім'ї. Хтось змащує сковорідку олією, інший робить тісто, а третій перевертає коржики. За старих часів просто пекли в попелі колобок з вівсяного борошна: у жменю брали вівсяне борошно, стискали і опускали в крижану воду. Зліплена кулька потрапляла у гаряче вогнище і гарячою ж поїдалася.

У Шотландії є також забіг з млинцем на сковорідці. І зараз можна побачити масові перегони жінок, одягнених у старовинне вбрання з пательнею в руках. Це стало масовим дійством і, через величезну кількість бажаючих взяти участь у перегонах, доводиться обмежувати охочих.

В Ірландії також свято весни називається Mairt na hinide – Жирний вівторок. У цей день, перед Великим постом, є останній шанс наїстися вдосталь на наступні 40 днів.

Споживання яєць та молочних продуктів залишається головною традицією, оскільки вони можуть бути використані до попільної середи. Найбільш традиційні млинці, що поїдаються ірландцями напередодні Великого

посту – це великі млинці, згорнуті вчетверо, скроплені свіжим лимонним соком і посипані цукровою пудрою.

Цього дня зазвичай сім'я збирається разом, млинці готують на вогні і, за традицією, перший млинець подають старшій незаміжній дочці. За повір'ям, якщо дівчина зможе успішно перевернути на сковорідці цей млинець, то цього року вийде заміж.

Ще у ірландців існує один дивний і цікавий звичай – у ніч на вівторок проводилися ритуали, пов'язані з ворожінням на шлюб. Суворі традиції, що забороняють укладання шлюбу під час Великого посту, призвели до того, що закохані пари намагалися відгуляти весілля перед цим. Для одиноких це було додатковим тиском, оскільки вони вважалися людьми з нижчим соціальним статусом. Так відома традиція Ніч Скелліга (ірланд. Skellig Night), характерна для південних районів, особливо міст Корка та Керрі. Після заходу сонця шумні натовпи виходили на вулиці, і нічна процесія Скеллігів голосно плескала все ще самотніх людей, вигукуючи йди до Скелліг. Кажуть, що на островах Скелліг біля узбережжя графства Керрі все ще діє старий календар, тому попільна середа настає там пізніше, а отже, самотні ще мають час вирушити туди і повінчатися до початку Великого посту.

Дуже незвичайний ритуал проводили ірландці в неділю, що була після Жирного вівторка, її називали Дрібна неділя (ірланд. Chalk Sunday). В цей день відбувалися публічні знущання з неодружених, які досягали своєї кульмінації. У нежонатих хлопців на спинах крейдою малювали хрести та інші символи під публічні глузування та котячі вигуки. А на спинах затятих старих парубків наносилися знаки фарбою, яку використовували для позначок овець, і її було дуже важко відмити.

У деяких частинах країни на цьому тортури неодружених не закінчувалися. Після неділі їх чекав Соляний понеділок (ірланд. Salt Monday). Самотніх людей обсипали сіллю, щоб вони збереглися ще на рік. У минулому Ірландії самотні люди зазнавали засудження та приниження. На щастя, ці звичаї

вимерли до середини ХХ-го століття, і від низки традиційних обрядів залишився лише смачний Жирний вівторок.

Французи, проводжаючи зиму, святкують Марді Гра (французькою Mardi Gras), що означає Жирний вівторок або навіть Швидкий вівторок. Це день, який рясніє сумішшю язичницьких традицій, приправлених християнськими смислами, є початком веселого тижня, дуже схожого на слов'янську Масляну, перед Великим постом. У ці дні французи досхочу їдять різноманітні смаколики і спляють солом'яне опудало зими.

Уважається, що давня традиція влаштовувати великі вогнища на вулицях міст і селищ з'явилася після того, як місцеві теслі чистили свої майстерні від стружки, трісок та інших відходів виробництва, як пожежонебезпечного мотлоху, на початку нового сезону, спляючи весь непотріб.

Святу передують довгі та ретельні приготування. Господині закупають продукти для смачних і ситних страв – на те й Жирний вівторок. У день карнавалу з кухонь долинають апетитні запахи млинців. У провінції Бретон млинці взагалі вважаються мало не національною стравою.

Свято Марді Гра має завершуватися до півночі, до настання середи. Бо, згідно з легендою, «давним-давно жила в одному селі писана красуня Роз Латюліп. У день свята весела компанія чепурунів-залицяльників взяла та й прогнала з танців Габріеля – коханого Роз. Глибоко ображений Габріель, затаївши в серці гнів і ревності, змушений був спостерігати за танцями збоку. Рівно за годину до опівночі на майданчику раптово з'явився гордовитий незнайомець з похмурим виглядом і запросив на танець прекрасну Роз. Коло за колом пара кружляла у танці все швидше та швидше. Габріель кинувся в темряву. А там стояв, нетерпляче ступаючи на місці і висікаючи копитами іскри, чорний, як смоль, супровідник незнайомця, з ніздрів якого виривалося полум'я. Навколо танув сніг і пахло сірою. То був чорт, а незнайомець виявився самим Сатаною. Коли стрілки годинника наближалися до дванадцятої, Роз уже не пам'ятала себе, а шаленство танцю досягло межі. Очі Сатани, сповнені тріумфу, сяяли. Він знав, якщо вдасться втримати дівчину в танці до останнього удару годинника, який

сповіщає про прихід нового дня, то ще одна душа буде в його володінні. Але підступному задуму не судилося збутися. У лічені секунди Габріель прорвався крізь натовп остовпілих гуляк і вихопив нещасну Роз з чіпких рук Сатани» [31, С. 1].

І сьогодні, як правило, карнавали та народні гуляння завершує звучання дзвонів головної церкви міста, які також сповіщають про початок Великого посту, час покаяння та стриманості.

Дата Марді Гра змінюється щороку, за традицією вона встановлюється за 47 днів до католицького Великодня. Марді Гра може випадати на досить тривалий період із 3 лютого по 9 березня.

Цей період дозволяє запитися калоріями перед Великим постом (40 днів посту). За традицією, всі насолоджуються пончиками, вафлями та різноманітними млинцями. У Франції ці ласощі різняться залежно від регіону: Бушка (Oreillettes) у Провансі, Мервей (Merveilles) у Бордо, Ганзи (Ganses) у Ніцці, Бугнес (Bugnes) у Савойї та Ліоні.

Також французи відзначають свято Шандельор (франц. Chandeleur), яке відзначається 2 лютого, через 40 днів після Різдва. Назва його походить від слова свічка. Тому Шандельор також прийнято називати святом свічок (франц. Fête des chandelles).

За часів Римської Імперії це свято асоціювалося з богом пастухів та родючості – богом Паном. У міру того, як день ставав все довшим, люди вешталися римськими вулицями всюди, запалюючи смолоскипи, і тим самим вітаючи весну. Насамперед це релігійне свято. Для католиків цей день символізує біблійна подія – Стрітіння чи піднесення до храму Ісуса Христа.

Свічкова традиція особливо жива в церквах: у католиків священник благословляє свічки тих, хто прийшов на молитву, куплені заздалегідь і використовувані протягом року. За традицією, кожен віруючий мав принести з церкви освячену запалену свічку додому, стежачи за тим, щоб вона не згасла. Ця свічка мала приносити щастя в сім'ю цілий рік. Сьогодні цих давніх звичаїв уже немає, але збереглася апетитна традиція приготування млинців [21, С. 1].

У святі Шандельор змішалися як церковні, так і язичницькі обряди. Традиція пекти млинці в цей день бере свій початок саме з язичництва. Кругла форма і золотистий колір млинців були сонячним диском і повернення до світла, тому що на початку лютого дні поступово починають подовжуватися. Таким чином, приготування млинців стало даниною циклу сезонів і, зокрема, приходу весни та початку теплих днів.

Щоб привернути удачу, французи взяли за звичку смажити млинці з борошна, що залишилося з минулого року. Вони були дуже забобонними і думали таким чином захистити свій будинок від нещастя і забезпечити багатство своїх майбутніх урожаїв. Щоб прикликати в дім достаток, було прийнято підкидати перший млинець правою рукою, а в лівій руці тримати золоту монету. Млинець повинен був перевернутися і не впасти повз сковороду. Рівний і гладкий млинець є гарною ознакою фінансового благополуччя. До речі, найбільш забобонні французи зберігають перший млинець у шафі на удачу. Потім слід було загорнути монетку в млинець, всією сім'єю покласти його на верх шафи і залишити до наступного року. Через рік монету віддавали вбогому, що першим прийшов до будинку. Якщо цей ритуал проводили правильно, то весь рік у сім'ї був грошовий достаток [19, С. 1].

Це свято також супроводжується іншими забобонами. У селян вважалося, що якщо не пекти млинці цього дня, то пшениця буде поганою наступного року.

Німці зустрічають весну карнавалом, який в них називається Фашинг. Це час, коли німці веселяться, наряджаються в маскарадні костюми і просто розважаються. Його часто порівнюють з Масляною. Справді, свято, по суті, те саме – проводи зими та зустріч весни, але святкується воно трохи інакше. Фашинг завершує низку зимових свят і пов'язане з Великим постом, що передує Великодню. Історія свята походить від Середніх віків, його назва у різних регіонах звучить по-різному: Фашинг, Фастнахт, Карневаль, – але скрізь означає приблизно те саме: «напередодні посту» чи «прощавай, м'ясо!». Святкувати Фашинг прийнято настільки широко, що його навіть почали називати «п'ятою порою року» [12, С. 1].

На Фашинг по всій Німеччині продають пончики-берлінери, начинкою для яких у цей час можуть служити не лише джем чи шоколад, а й цибуля, гірчиця чи монета. Той, кому дістанеться такий несмачний пончик, оголошується щасливчиком. Відкривається свято Жирним четвергом, яке ще називають Бабиним днем. Цього дня німецькі фрау можуть відрізати краватку у будь-якого чоловіка, розплатившись поцілунком [12, С. 1].

За бабиним четвергом настає сажиста п'ятниця (*rußiger Freitag*). За традицією цього дня «дурні» намагалися вимазати обличчя людей сажею. Чоловікам дається шанс відігратися за зазнаний у бабин четвер збиток: озброївшись губною помадою або кольоровим лаком для волосся, вони можуть реалізувати своє уявлення про жіночу красу хоч один на одного.

Далі йдуть пряна субота (*Nelkensamstag*) та тюльпанна неділя (*Tulpensonntag*). Після настає головний день карнавалу – *Rosenmontag*. Ця назва часто перекладається як рожевий понеділок, але насправді цей день не має жодного стосунку ні до троянд, ні до рожевого кольору. Швидше за все, ця назва походить від *rasen* (веселитися, бути щасливим), тож правильніше називати цей день «веселим». Веселий понеділок змінюється «вівторком напередодні посту» (*Faschingsdienstag*). Цього дня у костюми вбираються діти, причому вже зранку, вони просто приходять вбраними до школи чи дитячого садка.

Хоча Фашинг закінчується у середу, але неділя є кульмінаційним днем свята, коли повсюдно відбуваються карнавальні ходи.

Під час святкування люди влаштовують конкурс – Щасливий пончик. Пончики-берлінери печуть в найкращих традиціях німецьких кулінарів. Ці пончики настільки правильні, що самі перевертаються в сковорідці, підрум'янивши бочок. Під час випікання цих смаколиків виконуються популярні народні пісні та музика.

Кульмінацією свята стають вибори Короля та Королеви карнавалу, які мають здобути перемогу в танцювальному конкурсі. Вибирають їх загальним рішенням усіх учасників карнавалу.

Підготовка до святкування розпочинається ще у листопаді: 11 числа, об 11:11. У цей час традиційно оголошують про початок підготовки до свята та проводяться збори активістів та організаторів. Цього дня блазні (дурні) «прокидаються» і розпочинають свої приготування до карнавалу. Свято популярне у багатьох містах по всій країні, його щорічно проводять у Мюнхені, Майнці, Кельні та Дюссельдорфі.

Карнавал – це можливість відірватися на повну перед початком християнського Великоднього посту, який починається з попільної середи (Aschermittwoch) і закінчується п'ятницею (Karfreitag).

Однак існує думка, що спочатку звичай святкування карнавалів – язичницька традиція, чиїм основним значенням було прощання із зимою та вітання весни. Церкві не дуже подобалося свято дурнів, але позбутися його було неможливо, аж надто воно був улюблене. Згодом карнавал вдало увібрив у себе християнське пояснення (час перед постом).

Головним заходом свята вважається карнавальна хода. Автомобільний рух деяких вулиць перекривають, і вулицями їдуть та йдуть натовпи ряжених: клоуни, принцеси, королі, барони, все це в супроводі музикантів із різних оркестрів. Усі співають, кричать вітання, кидають у натовп глядачів конфетти, цукерки, роздають стаканчики з пивом та вином. Закінчується хода десь на великій площі міста привітаннями учасників та концертом. До речі, щоб танцювати на одній із сцен під час Фашингу, танцівницям потрібно витримати неабияку конкуренцію [12, С. 1].

У деяких регіонах південної Німеччини основні карнавальні ходи проходять у Faschingsdienstag. Ходи супроводжуються специфічними вигуками, які відрізняються залежно від регіону, але найпопулярніший серед них є «Narri Narro!» (Narr – блазень, дурень). Під час ходи часто використовуються образи чортів і демонів, блазнів і божевільних у різних варіаціях, відьом і казкових персонажів. А на чолі процесії йде так званий Бутц (Butz), свого роду карнавальний двірник. Він звільняє дорогу іншим учасникам. Однак о 19-ій годині, Бутц падає замертво, і це означає закінчення карнавалу.

Увечері проводяться символічні «похорони» карнавалу та поминки. Крім того, спалюється опудало, яке спочатку символізувало чуму – мабуть, колись закінчення карнавалу збіглося зі звільненням від чуми. Закінчується карнавал попільною середию (Aschermittwoch). Цього ж дня розпочинається і передвеликодній Великий піст.

Італійці, за традицією, зустрічають весну Венеціанським карнавалом. Він проходить, як і всі подібні європейські свята: за два тижні до початку Великого посту. Апофеозом свята є Жирний вівторок, коли всі католики наїдаються до відвалу, п'ють і веселяться, щоб наступного дня, коли прийде Попільна середа, отямитися і почати праведне життя.

Венеціанський карнавал відкривається традиційним святом *Festa delle Marie*. Масштабне театралізоване дійство розповідає історію про часи правління Дожа П'єтро Кандьяно, який чомусь вирішив, що весілля у Венеції будуть проводитися лише раз на рік. Також уряд вирішив щорічно видавати 12 найбідніших дівчат за 12 нащадків найбагатших сімейств. Усіх дівчат хрестили одним ім'ям Марія, а кортеж із ними рухався до Сан-Марко для зустрічі з Дожем (главою Венеціанської республіки). От якось, венеціанські пірати вирішили вкрати одразу весь кортеж. Але женихи були не згодні, порізали злодіїв і повернули майбутніх дружин на церемонію. Цим подіям і присвячено *Festa delle Marie* [4, С. 1].

Рік у рік, глядачам показують цю старовинну виставу, і проводиться хода Марій. Сім гарних дівчат міста проходять від палацу Сань-П'єтро до площі Сан-Марко, а потім глядачі обирають найкрасивішу. Інша традиція не менш цікава, і називається вона – «Політ ангела». Від дзвіниці Сан-Марко до палацу Дожів спускається канатом запрошена зірка в образі ангела. Перед польотом вистрілюють гармати, вгору злітають голуби. По закінченню вистави проводиться ще один ритуал під назвою *Vollo della Colombina*. Паперову голубку пускають із дзвіниці, вона вибухає у польоті, обсипаючи глядачів конфетті, і після цього дійства місто починає гуляти.

Головним атрибутом Венеціанського карнавалу є маски, які виконані з пап'є-маше, прикрашені пір'ям, сусальним золотом та розписом. Спочатку маска у Венеції існувала як цілком звичайний предмет гардеробу: у масці ходили на побачення, щоб сховатися від сторонніх очей, а також на скоєння злочинів. У свій час у масках могли ходити просто так на службу, вона виконувала роль сучасних сонцезахисних окулярів і козирка кепки, натягнутої на очі.

Під час цього карнавалу проводиться безліч цікавих заходів. На маскарадні бали, як правило, можна потрапити за спеціальними запрошеннями, але продаються і вхідні квитки. Але слід зазначити, що задоволення це не з дешевих. Усього існує три категорії запрошень, різниця між якими полягає в рівні привілеїв і, звичайно ж, ціні. найдешевше дозволяє потрапити на сам бал та взяти участь у фуршеті, а найдорожче – повноцінна участь у всіх церемоніях балу та вечеря, за приготування якої відповідають найкращі кухарі.

Бали проводяться у старовинних палацах, в які з'їжджаються люди зі всього світу в маскарадних костюмах. Головним заходом Венеціанського карнавалу є бал Дожа або Il Ballo del Doge, який вважається одним із найкращих балів світу. Він проходить у розкішних інтер'єрах палацо (палацу) Пізані Моретта або Palazzo Pisani Moretta – споруди XV століття. Сам захід є центром тяжіння багатьох знаменитостей світу, щоправда впізнати їх під маскою навряд чи вдасться. Час проведення балу з 20:00 до другої години ночі.

У рамках балу відбуваються різнобарвні костюмовані вистави, як під живий музичний супровід, так і під музичний діджей мікс, в якому історичні композиції змінюються сучасною музикою.

Карнавал у Венеції триває 18 днів, завжди починається в суботу, а закінчується у вівторок. Прощальні гуляння перед тривалим стриманням від усіх втіх на час Великого посту. Навіть саме слово карнавал походить від *Carne, vale!* – Дослівно: «Прощавай, м'ясо!». [4, С. 1].

Завершує карнавал традиція спалення опудала, без якої не обходиться жодне масляничне гуляння у всьому світі. Традиція символізує спалення зими. Все як завжди: солом'яне опудало символізує гріхи, зиму і все погане, чого

терміново потрібно позбутися, щоб зустріти весну з чистим сумлінням. Загалом це чудове відточене театральне дійство, до якого доклали рук видатні діячі мистецтв.

З великим розмахом зустрічають весну в Іспанії. Свято називається Лас Фальяс (Las Fallas de Valencia) і триває з 1 до 19 березня. У цей час спалюють гігантські дерев'яні скульптури, веселяться досхоchu. Його можна вважати найбільш яскравим святом, яке проходить в іспанській Валенсії і символізує початок весни. Мешканці міста прикрашають кожен свій район, звучать хлопавки, пахне порохом, туристи наповнюють вулиці та площі міста.

Свято Лас Фальяс зародилося в середньовіччі напередодні Дня святого Йосипа – покровителя теслярів. Гільдія теслярів займалася тим, що спалювала непотрібні меблі та марний мотлох. Згодом цю традицію перебрали звичайні люди, але, крім старого мотлоху, вони почали спалювати фотографії негативних громадських діячів. Наприкінці ХІХ століття вперше провели конкурс Фальяс, винахідливість художників виявлялася у створенні дивовижних картин.

Фальяс – це свого роду конкурс дотепності, можна сказати, що це сатирична критика будь-яких громадських діячів (політики, футболу, журналістів тощо) або значних подій, що відбулися протягом року. У кожного району є своя Фалья, що складається з величезної кількості ляльок (ninots), яка буде показана глядачам. Ремісники, теслярі, художники працюють протягом року, творячи свої шедеври, які можуть досягати до 30 метрів заввишки. Район Фальєро також влаштовує фестивалі та невеликі концерти в різних стилях музики.

Мерія щорічно проводить конкурс із нагородженнями найартисніших та найгеніальніших Фальяс по всьому місту. Найцікавіше починається, коли стемніє. У ніч на 19 березня, абсолютно всі фальяси, які так ретельно готувалися весь рік, спалюються під час церемонії «Ла Крему» (спалювання). Це кульмінація всіх чотирьох днів свята. Спалювання передує одна традиція – люди можуть проголосувати за збереження кращої ляльки, яка буде виставлена в Музеї Фальяс. У музеї зберігаються помиловані ляльки (ninots) з 1934 року.

З 1 по 19 березня відбувається ще одна приголомшлива подія, «свято у святі» Ла Масклета. На Ратушній площі щодня о 14:00 проходить вибуховий шквал скоординованих петард та феєрверків, які стрясають землю та будівлі. Валенсія у минулих століттях вважалася цитаделлю феєрверків. На це видовище приїжджають подивитися не лише туристи, а й місцеві жителі, які дуже люблять це галасливе дійство [20, С. 1].

Також традиційно проходить ще одна дуже емоційна дія. Кожен район Фальєро, який представляють Фальєрас, покладає букет квітів Богоматері Знедолених. За допомогою художників ці квіти використовуються для створення гобелену для Діви, деякі умільці роблять стенд до 10-ти метрів заввишки[20,С.1].

В Іспанії карнавал – свято звільнення від усіх правил. Над старшими жартують і підсміюються, у сусідів жартома крадуть речі. Прощання з карнавалом тут справжня трагедія. В останній день влаштовують «Поховання сардини», справжня похоронна процесія рухається через все місто і ховає сардину в море або спалює на багатті.

Греки щорічно в останній місяць зими влаштовують теж карнавал, який має назву Апокрієс. Протягом трьох тижнів багато районів Греції, які зуміли зберегти давні звичаї та обряди, просто здригаються від народних гулянь та карнавальних ходів. У ці дні можна співати різні пісні, навіть досить непристойні, влаштовувати театралізовані вистави, загалом, бенкетувати та гуляти. Через те що традиційною стравою на Апокрієс є смажене м'ясо, у багатьох селах існує звичай різати поросю, на грудині якого видряпували хрест. Після цього, сидячи за столом і насолоджуючись смаженою свининою, бажають усім довгих років життя та благополуччя. А в багатьох районах Македонії були поширені громадські бенкети. Зазвичай вони проводились у будинку священика. За звичаєм перед початком танців та бенкету всі присутні просили вибачення у батюшки. І на закінчення священнослужителі благословляли присутніх тричі словами «Будьте завжди ситі!». У дні Апокрієсу воскресали різні забобони і прикмети, співали веселі пісні, влаштовувалися театралізовані вистави, всюди панував бенкет і гуляння.

М'ясні страви греки вживають перші два тижні свята, а на третій готують виключно страви з риби, яєць, сиру та інших молочних продуктів. В останній день свята, який ще часто називають грецьким батьківським днем, греки відвідують родичів та друзів, приносять їм різні подарунки, але головною умовою є дружні обійми, поцілунки та прощення. Після закінчення Апокрієсу завершувався і сезон вінчання.

У давні часи свято Апокрієс мало народний характер і символізувало відродження землі після зими. Тоді чоловіки і жінки перевдягалися в костюми протилежної статі, ходили містом, тримаючись за руки, палили багаття і співали пісні, які могли б принести наступного року багатий урожай і відігнати злих духів [2, С. 1].

Сьогодні Апокрієс схожий на багато інших карнавалів. Люди в костюмах та масках виходять на вулиці з хлопавками та серпантинном, щоб повеселитися від душі. Все ж таки прихід нових традицій ніяк не псує феєричне видовище, прикрашене етнічними обрядами і морем карнавальних фарб.

Особливістю святкування Апокрієсу є яскраві карнавальні ходи. Дуже яскраво і весело вони відбуваються в таких містах, як Патра, Ксанті, Серрес, а також у Фівах та на острові Хіос, де зберегли чи відновили давні традиції вбиратися.

Ще в давнину Апокрієс був яскравим карнавалом, який проходив у всіх містах і селах, будучи символом відродження землі після зими. Прихід весни у греків зустрічали бурхливими танцями, маскарадом та містеріями, які були призначені ще й для того, щоб відігнати злих духів та принести благодатний урожай наступного року. Починали відзначати свято-карнавал у середині лютого та закінчували на початку березня.

Кульмінацією Апокрієсу є четвер – «Цикнопемті». Цього дня греки виходять убраними на вулиці міст і бурхливо розважаються. Традиція вбиратися в період Апокрієс давня, пов'язана ще з язичництвом, тому церква не дуже вітає подібні ходи. У день «цикнопемті» греки традиційно наїдаються смаженим м'ясом, оскільки слово «Цикнизо» у перекладі означає «смажити м'ясо на вогні»,

а історично слово «апокрієс» означало сезон, коли греки закінчували їсти м'ясо. Причому в оригіналі «апо креас» перекладається як «без м'яса». Ритуал з поїдання смаженого м'яса, як правило, здійснюється перед Великим постом, таким чином символізуючи своєрідне прощання греків зі стравами з м'яса перед сорокаденною помірністю [2, С. 1].

З приходом православ'я на грецьку землю свято поповнилося новими традиціями та звичаями. З цього часу Апокрієс перестав входити до плеяди свят, присвячених богу Діонісу, і став напередодні Великого посту. Тепер дата проведення свята коливається залежно від дня святкування Великодня, тож греки святкують Апокрієс починаючи з кінця січня і закінчуючи кінцем лютого. Незважаючи на прихід нових традицій, сучасний Апокрієс, як і стародавній, святкується три тижні і є феєричним видовищем, наповненим етнічними обрядами і морем карнавальних фарб.

У часи, коли люди ще не подорожували так багато і так далеко, а жили кожен у своєму селі, свята мали більш народний характер.

3.2. Традиції та обряди далекосхідних народів. «Чуньцзе» або Місячний Новий Рік – це свято весни в Китаї, або Китайський Новий Рік. У цій східній країні Новорічний фестиваль відзначається протягом п'ятнадцяти днів, котрі в Китаї є офіційними вихідними. Дата святкування весни є несталою, оскільки визначається за місячним китайським календарем і змінюється рік у рік. Традиційно вона тісно пов'язана із завершенням місячного циклу, який символічно пов'язаний із зимовим молодим місяцем. Випадає на день між 21-им січня та 21-им лютого. Знаковим є той факт, що в Китаї Новий рік святкують двічі: спочатку за Григоріанським, а пізніше – за китайським календарем.

Кожен новий рік асоціюється з одним із дванадцяти тварин зодіакального китайського календаря, серед яких: шур, бик, тигр, кролик, дракон, змія та інші. У відомій китайській легенді згадується, що ці тварини були обрані за наказом великого Нефритового Імператора, який послав їх з небес на землю свого вірного слугу. Крім того, кожного року приписується один із п'яти основних елементів китайського гороскопу: метал, вода, дерево, вогонь та земля. Все це багато в

чому характеризує Китайський Новий Рік, нерозривно пов'язаний із різноманітними стародавніми символами, кожен із яких має власну легенду про походження.

Наприклад, поява традиційних сувоїв і ліхтарів червоного кольору, якими в Китаї прийнято прикрашати в Новий Рік усі будинки, згідно з давніми повір'ями, пов'язане з лютим міфічним звіром під назвою Нянь. Кожен перший день нового року він нападав на міста та села, знищуючи всі продовольчі запаси, викрадаючи та вбиваючи людей. Тоді біля дверей своїх будинків жителі почали залишати їжу для Няня, сподіваючись, що це стане запорукою безпеки, але звір продовжував бешкетувати. Якось Нянь зіткнувся з маленькою дитиною в червоному одязі і, на подив людей, злякався її, кинувшись бігти геть. З тих пір слабке місце звіра було розкрито, і китайці до кожного нового року почали розвішувати на вікнах і дверях своїх будинків червоні ліхтарі та сувої. До відлякування Няня належить і традиція завершувати святкову ніч китайського Нового року запуском петард та феєрверків [15, С. 1].

За кілька днів до святкування Свята весни (Нового року) китайці зазвичай влаштовують у своїх будинках генеральне прибирання, а старі та непотрібні речі без роздумів викидають. Тут вірять, що такий обряд очищує житло від усіх негараздів старого року і приваблює успіх. Крім того, перед настанням свята вважається обов'язковим купити новий одяг, підстригтися, розрахуватися з боргами, тобто докласти всіх зусиль до того, щоб увійти в новий рік оновленим та очищеним від енергетики старого року [15, С. 1].

Найважливішою традицією свята весни вважається возз'єднання сім'ї для урочистої вечері, коли її члени, що у інших містах і країнах, повертаються додому. До святкового столу подаються страви з качки, курки, свині та різноманітні кондитерські вироби. У новорічну ніч небо осяюють різнокольорові спалахи феєрверків, у повітрі лунає гуркіт петард, що вибухають.

Ніч під Новий рік китайці називають «нічні зустрічі після розлуки». Для них це найважливіша пора року. Уся сім'я збирається за святковим столом, який визначається великою кількістю та різноманітністю страв. Новорічна вечеря не

обходиться без страв із курячого м'яса, риби та «доуфу» – соєвого сиру, який називається «тофу», тому що в китайській мові назви цих продуктів співзвучні зі словами, що означають «щастя» та «достаток».

Наступного дня після свята весни прийнято відвідувати літніх родичів та сусідів. Діти вітають батьків, а ті, у свою чергу, вручають їм подарунок – гроші в червоних конвертах. У багатьох будинках палять бамбукові палички, щоб дим відганяв злих духів. Деякі дні фестивалю є окремими святами. Так, п'ятий день вважається днем народження Бога Багатства. На восьмий день знову проводиться урочиста сімейна вечеря, а на дев'ятий і десятій китайці моляться Небесному Нефритовому імператору і влаштовують урочистості на його честь.

На півночі Китаю на Новий рік заведено їсти «цзяоци» (пельмені), а на півдні – «няньгао» (скибочки, виготовлені з клейкого рису). Мешканці півночі віддають перевагу пельменям, бо слово «цзяоци» в китайській співзвучне зі словами «проводи старого і зустріч нового». Крім того, цзяоци нагадують своєю формою традиційні зливки золота, срібла та символізують побажання багатства. А жителі півдня їдять няньгао, що символізують поліпшення життя з кожним роком [15, С. 1].

Перші п'ять днів нового року призначено для зустрічей. Рідні, друзі, товариші по службі відвідують один одного і вітають з Новим роком.

Останній п'ятнадцятий день фестивалю завершується Святом ліхтарів: на будинках по всьому місту вивішуються ліхтарі, що горять, і виставляються свічки, щоб заблукалі душі померлих могли повернутися додому. Цього дня традиційно їдять кульки з клейкого рису із солодкою начинкою – «юаньсяо» або «танюань».

Традиція обміну подарунками не дуже поширена у Китаї. На Чуньцзе традиційним подарунком є Я-суй Цянь – кишенькові гроші у спеціальних червоних конвертах, які заведено дарувати дітям. Дотримуючись давніх звичаїв, гроші дарують будь-якій дитині, яка прийшла в будинок у перші 15 днів нового року. Якщо червоного конверта під рукою не знайдеться, нічого страшного, можна обійтися і без нього.

На свято весни кілька днів поспіль проводяться галасливі народні гуляння та ярмарки, де виконують танці лева та драконів, хороводи «сухопутних човнів», номери на ходулях. Новорічні свята закінчуються після Свята ліхтарів, на 15-й день першого місяця за календарем.

Свято весни відзначається не тільки в Китаї, а й у країнах і на територіях яких мешкає значна кількість китайського населення – Гонконг, Макао, Тайвань, Сінгапур, Таїланд, Індонезія, Малайзія, Маврикій, Філіппіни, а також китайські квартали у великих містах по всьому світу.

У Японії на початку лютого проходить фестиваль Сецубун, який є вісником прийдешньої весни, а також пов'язаний з місячним календарем. Взагалі сам термін «Сецубун» безпосередньо пов'язаний зі зміною одного сезону іншим, наразі на зміну зими приходить весна. Традиційно в Японії словом «Сецубун» називають ніч між 3 і 4 лютого, тобто напередодні дня Ріссін – це день настання весни.

Свято Сецубун є одним із найцікавіших традиційних обрядів Японії і пов'язаний із пробудженням природи та початком сільськогосподарських робіт. У його основі лежить філософія «інь-ян» – два протилежних початки добра та зла, які протистоять один одному на стику сезонів і можуть призвести до різноманітних нещасть.

Весняний Сецубун (у період з 1984 по 2025 рр. він припадає завжди на 3 лютого) відзначають особливо, оскільки за старих часів початок весни сприймали як настання нового року за сонячним календарем. Одним із обрядів, що виконуються під час цього свята, є Мамемакі; він спрямований на вигнання злих сил і полягає в розкиданні соєвих бобів зі словами: «Онї ва сото, фуку ва уті!» – «Чорти – геть, щастя – до хати!» [35, С. 1].

У давнину цей обряд, який прийшов із Китаю, проводили в імператорському палаці, але згодом Мамемакі став одним із народних новорічних обрядів. Під чортами (яп. онї) маються на увазі нещастя, недобрі сили, духи тощо. Деякі деталі обряду відрізняються залежно від регіону, храму, де він проводиться; іноді обмежуються лише частиною фрази – Фуку ва уті! –

«Щастя в дім!», а бувають храми, в яких чортів шанують (часто духів шанують, щоб утримати їх від заподіяння шкоди), або ж їх сприймають як посланців божеств, і тоді кажуть: «Онi мо уті! – «Чорти до хати!» [35, С. 1].

Найважливіша частина обряду – це розкидання бобів, яке відбувається практично в кожному будинку, буддйському чи синтоїстському храмах. Щоб відвести нещастя в наступному році, багато людей йдуть у відомі храми, такі як Сенсодзі в районі Токіо Асакуса, або в Сінседзі в місті Наріта.

Для обряду Мамемакі зазвичай використовуються смажені соєві боби; їх називають фукумаме (боби щастя). Боби смажать на вогні, який вважається стихією, що очищає. У будинках їх розкидають не лише біля входу, а й у кімнатах, особливо в темних кутах, де нібито можуть перебувати чорти. Боби зазвичай розкидає чоловік; як правило, це господар будинку або «чоловік року», тобто народився в рік тваринного китайського циклічного календаря, чий рік настає. Але часто в розкиданні беруть участь і усі члени сім'ї.

У деяких регіонах Японії перед розкиданням боби кладуть на деякий час у домашній храм, який називається камідану. Іноді замість сої використовують арахіс, оскільки його простіше потім зібрати з підлоги, і завдяки шкаралупі самі горіхи не брудняться.

До святкового дня в наш час у багатьох магазинах та супермаркетах з'являються відділи товарів, пов'язаних із цим днем, де продаються «боби щастя» та інші товари. До бобів іноді як подарунок додається паперова маска чорта, яку може надіти, наприклад, батько сімейства під час обряду Мамемакі, щоб порадувати дітей.

У сім'ях, де є маленькі діти, обряд Мамемакі зазвичай перетворюється на веселу забаву. Когось із чоловіків, тата чи дідуся, вбирають у чорта, вбраний стрибає по кімнаті, а родичі кидають у нього соєві боби. У деяких школах учні роблять маски злих духів і в Сецубун щиро веселяться, кидаючи один в одного боби. Тому зазвичай фестиваль Сецубун проходить дуже весело, тому що все дійство проводиться в костюмах чортів та традиційних святкових вбраннях, і за день у деяких храмах розкидається близько тонни бобів [35, С. 1].

Після розкидання кожен підбирає таку кількість бобів, яка відповідає його віку, та з'їдає. Де-не-де існує повір'я, що якщо з'їсти на один біб більше, ніж кількість прожитих років, то можна стати здоровішим, менше хворіти і т.п.

Існує також звичай наколювати голову оселедця івасі на паличку і чіпляти на будинку: він також покликаний захищати мешканців від злих сил.

А ще є рисові рулети ехомакі – «рулети сприятливого спрямування», які треба мовчки і з заплющеними очима з'їсти ввечері до Сецубуна, повернувшись у сприятливому для цього року напрямку, щоб збулося загадане бажання.

У наші дні значна частина японських сімей виконує окремі елементи обрядовості Сецубуну, особливо обряда Мамемакі, хоча йому вже не приділяється така увага, як у епоху Токугава, коли він був одним із найважливіших свят року.

Надзвичайно цікавим є дійство на святі плодючості Hounen Matsuri, де використовують фалічну колодку, під час якого люди просять у Богів здорових дітей і багатого врожаю. Свято супроводжується відповідним обрядом: чоловіки в білому одязі проносять вулицями величезні, довжиною 2,5 метра і вагою 400 кг, дерев'яні скульптури у вигляді фалосів. Урочиста хода, яку веде синтоїзький священик, супроводжується музикою бамбукових флейт. Замкова щілина у вигляді сердечка 9 Вагітним жінкам дозволяється доторкатися до фалічних образів, щоб вони упевнилися в успіху майбутньої дитини [33, С. 8].

Таким чином, можна зазначити, що народи західної Європи теж з нетерпінням чекають приходу весни. Але вони Масляну, окрім Англії, тут свято більш родинне, відзначають традиційними карнавалами, які завдячують язичницьким святам врожаю. Достатком страв на святкових столах народи налаштовують прийдешній рік на багатство. І обов'язково із закінченням зими має закінчитися і парубоцьке вільне життя.

Та своїм бажанням прикликати якнайшвидше весну і щедрий урожай нам близькі і народи далекосхідних країн, які багаті своїми цікавими традиціями.

ВИСНОВКИ

Свято є центральним елементом всіх релігій, міфології, магії та містики. У міфах і ритуалах всіх народів воно посідає центральне місце. У кожній релігії існують свята, що є основними подіями священної історії, а релігійні ритуали – це, так би мовити, часткове відкриття завіси вищої реальності.

Свято – єднальна ланка між духовною і матеріальною культурою суспільства, атрибути якого стають з часом предметами повсякденного вжитку, а його видовища – вистави та заходи – часто переходять у повсякденне життя і художню традицію народу. Також свята сприяють значному пересуванню населення країною, що охоплюють мільйони людей.

Споконвіку в часи холодної зими люди з нетерпінням чекали приходу тепла. І це було пов'язане не тільки з тим, що вони втомилися від холоднечі, а й з тим що закінчувалися запаси їжі, як для людей, так і тварин. Тому весна – це не просто тепло, це початок нового життя, нових надій, сподівання на багатий урожай, здоров'я та укладання шлюбів, які зазвичай здійснюються після закінчення всіх робіт на землі та збору урожаю.

Святкування Масляної допомагало і допомагає забути людям про чвари, уникнути повсякденності і дає можливість щиро висловити всі свої почуття та бажання, подарувавши один одному щирі посмішки.

Будь-який народ з нетерпінням чекав цього часу. Багатство духовної культури народів висвітлюється в системі прикликання та святкування весни. Традиція більшості свят, які виникли дуже давно, тісно переплелися з язичницькими та сучасними релігіями.

Коротко розглянувши святкування приходу весни різними народами євразійського континенту, ми побачили яскраві вірування, обряди, ритуали, які серед деяких народів дуже схожі, але і різняться відповідно ментальності людей. Наприклад, Бліноїдка-Об'їдуха-Бояриня-Масляна, з її хвацькими крижаними гірками, агресивними кулачними бійками і млинцями з ікрою; багате образно-символічними обрядами, веселими розіграшами, щирими побажаннями і

традиційними молочно-мучними стравами дійство, яке сотні років тому вигадали наші дотепні предки, свято Колодія. Але об'єднує ці свята Сонце – божество, відповідальне за розкручування сонячного кола, світло якого перетворюється в серцях людей в енергію любові.

Дослідивши основні атрибути, обряди свята весни таких країн як: Болгарія, Польща, Чехія, Словаччина, Україна, Росія, Франція, Німеччина, Великобританія, Італія, Іспанія та Греція, ми виявили багато однакових чи близьких символів, страв, розваг і т. п. Народи цих країн у своїй більшості відзначають прихід весни протягом тижня, окрім французів, британців та італійців, які святкують всього один день – це в них Жирний вівторок, як раз напередодні Великоднього посту. Звісно, що за один день не можна нагулятися і наїстися вдосталь, як це роблять інші. А от греки веселяться аж три тижні. У німців закінчується свято Фашинг, на відміну від православної Масниці, не в неділю, а в середу.

Проте традиція масових весняних свят набагато давніша і, як і слов'янська Масляна і французька Марді Гра, починається з язичницьких традицій прощання із зимою, яке супроводжується народними гуляннями, карнавалами, масовими та пишними святкуваннями. Це така ж суміш язичницьких традицій, приправлених християнськими смислами.

З огляду на клімат слов'янських народів святкові гуляння супроводжуються розвагами на крижаних гірках, катаннями на санях. Водять хороводи, влаштовують великолюдну ходу та спалення ляльки-опудала як символа Зими у всіх вище вказаних країнах. Найбільше в ці дні увага приділяється молоді, яким треба найбільше натішитись, розважитись, наїстися і знайти собі пару, для одруження восени, тому що це нове покоління продовжить традиції роду і народу.

Незважаючи на те: тиждень чи лише один день гуляти, столи ломляться від різноманітних страв. Головним атрибутом в цей час у більшості народів є млинці як символ сонця та пончики, в українців вареники як символ місяця та

млинці. Словакам подобаються пухкі млинці, на відміну від наших солодких і здобних, вони готують їх товстими і несолодкими.

Щоб перед постом вдосталь наїстися, в кожній з країн подають до столу вишукані м'ясні страви приготовані за своїми традиційними рецептами, які передаються з покоління в покоління. Хоча з кожним роком ці страви осучаснюються, все ж таки намагаються дотримуватися стародавніх рецептів, суть яких передати ментальну атмосферу свята. Але якщо більшість етносів споживають в останній тиждень перед постом багато ковбаси, смажених реберець, холодці, шинки і т. п., то в традиціях східних слов'ян та греків заведено віддавати перевагу рибі та стравам з молочних продуктів, щоб легше увійти в сорокаденний піст.

В українців цей тиждень має назву Бабин, у якому жінці належить домінуюча роль, вона є на святі головною. У німців теж є така традиція, але їй віддано лише один день.

В Україні комплекс звичаїв Масляної не отримав особливого розвитку. Тут не зафіксований карнавальний ритуал спалення опудала, мало представлені масничні пісні, добре відомі дослідникам за етнографічними матеріалами із центральноросійських областей. Українці так само, як і інші слов'яни, каталися у цей день на конях, ходили в гості, влаштовували в складчину веселі застілля, готували вареники, млинці, пригощалися горілкою. У наш час відзначення цього свята перейняло багато російських традицій, які були нав'язані українцям у радянські часи.

Як вже зазначено вище, на відміну від слов'янської стародавньої традиції, коли Масляна триває цілий тиждень, у англійців це лише один день, але він насичений оригінальними традиційними діями, які відлунюються і в Шотландії, особливо є дуже схожий звичай на англійський – забіг зі сковорідкою та млинцем. Для ірландців це свято вважається сімейним на відміну від Англії, де Масляний вівторок день громадських веселощів і карнавалів.

Ще одним звичаєм, який є спільним майже для всіх народів є переодягання у різноманітні святкові персонажі, які втілюють у собі певні

вірування людей, наприклад, чорта, ведмедя, демона, півня і є персонажами народних міфів і легенд. Японці під час свята Сецубун теж переодягаються в костюм чорта, а китайці в лева та дракона.

Важливою є традиція майже у всіх країнах позбавлятися старого мотлоху, непотрібних речей, таких як одежа, посуд, меблі та інше. Усі народи об'єднує ще одна традиція: перед народженням нового природного циклу очиститися від усякої погані і попросити прощення в рідних і близьких. З чистою аурою приступати до сільськогосподарських робіт.

У японців фестиваль весни, на відміну від Масляної, в основі якого є не веселі народні гуляння, а магічний ритуал вигнання демонів, якому вже кілька сотень років. А для китайців прихід весни – це настання нового року, як у прямому, так і переносному сенсі.

На відміну від японців, які приділяють святу лише один день, китайці гуляють аж п'ятнадцять. Традиційними на їх столах є також вироби з тіста, але це своєрідні пельмені, що нагадують злитки золота чи срібла, та обов'язкові рисові кльоцки і рулети. А також рибні, м'ясні та молочні страви.

Як і європейські народи, вони з нетерпінням чекають відродження природи після зими, готуються до роботи на землі і, щоб все було добре в новому році, люди радіють приходу весни, танцюють, співають, гуляють, смачно їдять, ходять один до одного в гості, сприяють зародженню нової сім'ї, що в цілому дуже схоже на традиції західних та слов'янських країн. На відміну від європейців в традиції східних народів немає ритуалу спалення опудала Зими, але вогонь як символ очищення теж присутній, він наявний у червоних ліхтариках, які встановлюються на дахах будинків, та різнокольорових фесерверках.

Велика роль під час святкування приходу весни відводилася створенню нової сім'ї і воз'єднанню родин. Традиційно молоді сім'ї ходили в гості до старших і навпаки, при цьому молоде покоління вчилася у старших, набувало досвіду, щоб передати все нащадкам. Саме в цей час перед весняними роботами на землі, і жнивами влітку, коли молодь вже не мала стільки часу на розваги, і влаштовувалися такі гуляння. Адже кожен народ дбав, про продовження роду,

тому засуджували затягування з одруженням, як хлопців, так і дівчат. У деяких країнах обряди, які соромили молодь, були досить жорстокими як, наприклад, в Британії, коли фарбою на спині малювали певні знаки, а деяких затятих холостяків обсипали сіллю. В Україні старим парубкам одягали колодки. А в Італії суспільство допомагало найбіднішим 12-ти дівчатам, які не могли вийти заміж без приданого. В Росії ж дозволялося хлопцям прилюдно цілувати дівчат.

Цікавий звичай західних слов'ян стріляти з луків у двір дівчини, яка подобається, дозволяє відкрито парубкам виявити свою прихильність, а дівчина, в дворі якої виявиться найбільше стріл, пишається своєю популярністю. Все це схвалювалося, спонукало до того, аби швидше народжувались нові сім'ї, бо, як відомо, сім'я це осередок суспільства, на якому і тримається все. Дівчата не пропускали нагоди ворожити на судженого і робили це в досить цікавий спосіб.

Отже, дізнавшись багато про свято зустрічі весни, яке виявилось дуже популярним серед народів, можна зробити такі висновки: кожен народ так чи інакше намагався пришвидчити прихід весни, тобто тепла, нового життя землі; попрощатися із зимою, тобто з холоднечею; вдосталь наїстися й нагулятися перед Великодним постом.

Однак, хоч багато спільного в обрядах та звичаях ми бачимо, кожен народ оздоблював це свято на свій смак. Як чудово прийти на гуляння, зустрітися з друзями і знайомими, поїсти смачних млинців, запиваючи їх чаєм, а потім ще піддатися веселощам і піти танцювати біля вогнища, на якому догоряє опудало Зими. І в цьому потоці веселощів уже мало кого цікавить, чому саме так ми святкуємо прихід весни. Та й сенс обрядів і традицій, яким наповнювали життя стародавні люди, давно втратив своє значення. Циклічність природи для того, хто не має ніякого стосунку до землі, вже не грає ролі, яку відводили їй предки, що в повній мірі залежали від родючості ґрунту. Але через це не губиться сама привабливість гулянь.

Безумовно, сьогоднішній формат святкування достеменно відрізняється від початкових традицій. Домінуюче місце займає розважальна сторона обряду, що включає запрошення гостей, ярмарок, хороводи, багаття і, звичайно ж,

величезна кількість млинців. Величезне значення має усна народна творчість: обрядові пісні, прислів'я, приказки.

Довгі століття через свята і обряди старші покоління передавали молодим свою любов до праці, волелюбність, гостинність, життєрадісність. Свята задовольняли духовні й естетичні потреби народу, в них проявлялися його почуття, таланти, здібності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамян Л. А. Первобытный праздник и мифология. – Ереван: Изд-во АН АрмССР, 1983. – 231 с.
2. Апокриес. URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/3245-apokries-edinstvo-i-borba-protivopolozhnostej (дата звернення 31.08.2022)
3. Британская Масляница. URL: <https://afisha.london/2021/02/15/britanskaya-maslenitsa-kak-projdet-shrove-tuesday-v-etom-godu/> (дата звернення 16.02.2022)
4. Венецианский карнавал. URL: <https://vectorme.ru/europe/italy/venetsianskij-karnaval-vse-o-prazdnik/> (дата звернення 11.02.2022)
5. Воропай О. Звичаї нашого народу: етнографічний нарис/ Олекса Воропай. – К.: Велес, 2005. – 528 с.
6. Гуляння на Масляну: Колодія величаємо, весну-красну зустрічаємо. URL: <https://www.myvin.com.ua/ua/news/culture/40729> (дата звернення 18.03.2020)
7. Дьякова Е.А. Перед праздником. – М.: Космополис, 1994. – 320 с.
8. Итальянцы по традиции встречают весну Венецианским карнавалом. URL: <https://paradise-travel.by/italyancy-po-tradicii-vstrechayut-vesnu-venecijskim-karnavalom/> (дата звернення 09.06.2022)
9. Жигульский К. Праздник и культура. – М.: Наука, 1985. – 220 с.
10. Елиаде М. Священное и мирское. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 144 с.
11. Капица Ф. С. Славянские традиционные верования, праздники и ритуалы: Справочник. – М.: Флинта: Наука, 2001. – 216 с.
12. Карнавал в Германии. URL: <https://studieren.ru/fasching-in-deutschland/> (дата звернення 28.04.2022)
13. Катрій Ю.Я. Пізнай свій обряд! Літургійний рік Української католицької церкви. – Нью Йорк, Рим: ОО. Василян, 1982. – 493 с.
14. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні: – Кн. 2. – К.: Обереги, 1994. – 528 с.
15. Китайський Новий рік 2023: як зустріти і яких дотримуватися традицій, щоб залучити удачу. URL: <https://meta.ua/uk/news/world/64324-kitaiskii-novii-rik-2023->

yak-zustriti-i-yakih-dotrimuvatisya-traditsii-schob-zaluchiti-udachu/ (дата звернення 13.01.2023)

16. Колодій = Масниця, але не Масляна. URL: <https://uamodna.com/articles/kolodiy-masnycya/> (дата звернення 14.03.2020)

17. Колодій 2022, Масниця: дата, звичаї та традиції. URL: <https://www.amazingukraine.pro/culture/kolodij-2022-masnyczya-koly-svyato-zvychayi-ta-tradycziyi/> (дата звернення 12.02.2022)

18. Конович А.А. Театрализованные праздники и обряды: Науч.-попул. М.: Высш. Шк., 1990. – 208 с.

19. Круглий стіл за тематикою: «Подорож млинців навколо світу». URL: <https://docplayer.net/amp/195448790-Krugliy-stil-za-tematikoyu-podorozh-mlinciv-navkolo-svitu> (дата звернення 19.03.2022)

20. Лас Фальяс. Весна в Іспанії. URL: <https://www.valencia-tourist-guide.com/ru/sobitiya/festivali-valensiya> (дата звернення 04.09.2022)

21. La Chandeleur, або французька Масляна. URL: https://www.absolutviajes.com/af_nn-la-chandeleur-ili-francuzskaya-maslenica?ref=group_block (дата звернення 04.09.2022)

22. Липс. Ю. Происхождение вещей. Из истории культуры человечества. – М.: «Иностранная литература», 1954. – 184 с.

23. Мазаев А. И. Праздник как социально-художественное явление: Опыт историко-теоретического исследования, Отв. ред. А. А. Карягин. – М.: Наука, 1978. – 393 с.

24. Маркарьян С. Б., Молодякова Э.В. Праздники в Японии: обычаи, обряды, социальные функции. – М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1990. – 248 с.

25. Масляна: свято українців. URL: <https://parkkyivrus.com/ua/novyny/masliana-sviato-ukraintsiv> (дата звернення 17.04.2020)

26. Масляница в Болгарии. URL: <https://bulgaria-dobrich.ru/bolgariya/maslenitsa-v-bolgarii/> (дата звернення 14.04.2020)

27. Масляна: Свято, яке зустрічають з млинцями. URL:

<https://www.newsonline.in.ua/maslyana-2020-svyato-yake-zustrichayut-zmlincyami> (дата звернення 14.04.2020)

28. Масляна, масниця. URL: <https://detbib24.blogspot.com/2019/03/403-1003b> (дата звернення 18.03.2020)

29. Мифы народов мира. Т. 1. – М.: Советская энциклопедия, 1991. – 202 с.

30. Млинцевий день в Англії. Особливості та традиції. URL: <https://meschool.ru/poleznoe/blinnyj-den-v-anglii-osobennosti-i-tradicii> (дата звернення 16.03.2022)

31. Mardi gras – французька Масляна. URL: https://asbestgid.ru/news/mardi_gra_zhirnyj_vtornik/2021-02-21-14975 (дата звернення 19.04.2022)

32. Национальные праздники Чехии: Масопуст. URL: <https://www.intergid.ru/holiday/4/441/> (дата звернення 14.04.2020)

33. Пашник С. Д. Колодій – Запоріжжя: Руське Православне Коло, (2023). – 28 с.

34. Прислів'я та приказки про Масницю. URL: <https://naborkin.ru/uk/aukcjon-poslovic-o-blinah-maslenice-poslovcy-i-pogovorki-o-maslenice> (дата звернення 18.03.2020)

35. Сецубун. URL: <https://calendate.com.ua/holiday/151> (дата звернення 17.01.2021)

36. Снегирев И. Русские простонародные праздники праздики и суеверные обряды. – М.: В Университетской типографии, Вып. 3. – 1838. – 216 с.

37. Соколова В. Весеннее-летние календарные обряды русских, украинцев и белорусов. – М., 1957

38. Соціологія релігії Е. Дюркгейма. URL: https://stud.com.ua/56397/sotsiologiya/sotsiologiya_religiyi_dyurkgeyma (дата звернення 24.02.2019)

39. Тернер В. Ритуальный процес. Структура та антиструктура. Символ та ритуал. М.: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1983. – 264 с.

40. Топоров В. Н. Праздник. Мифы народов мира. М.: Советская энциклопедия, – 1992. Т. 2. – 330 с.
41. Традиції Масляного тижня. URL: <https://ocnt.com.ua/maslyana/> (дата звернення 14.04.2020)
42. Традиции празднования китайского Нового года по лунному календарю. URL: <https://www.riatomsk.ru/article/20160205/tradicii-prazdnovaniya-kitajskogo-novogo-goda-po-lunному-kalendaryu-2016/> (дата звернення 21.02.2020)
43. Фашанк – Масляна в Словачії. URL: <http://mashapasha.com/событие/fashank> (дата звернення 18.03.2020)
44. Фрезер Д. Д. «Золотая ветвь: Исследование магии и религии». Политиздат – М., 1980. – 286 с.
45. Харлицкий М., Хромов С.: Российские праздники, народные обычаи, традиции, обряды: Книга для чтения. – М.: Изд-во Рос. ун-та дружбы народов, 1996. – 132 с.
46. Чому Колодій то не Масляна: українські звичаї та традиції. URL: <https://www.amazingukraine.pro/culture/chomu-kolodii-to-ne-masliana-ukrainski-zvychai-ta-tradytsii/> (дата звернення 28.04.2020)
47. Як святкувати Масляну. URL: <http://etnoselo.com.ua/ua/etnohrafiiia/statti/vesna/295-2012-02-18-16-45-34> (дата звернення 18.03.2020)
48. Як святкували Масляну. URL: <https://vseosvita.ua/library/maslana-6193> (дата звернення 18.03.2020)